

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1895. Första Kammaren. N:o 27.

Lördagen den 27 april, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Anmälles och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

n:o 16, i anledning af väckt motion om ändring af §§ 60, 61, 73 och 77 regeringsformen;

n:o 17, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af §§ 62 och 69 regeringsformen samt § 65 riksdagsordningen; och

n:o 18, i anledning af väckt motion om ändring af §§ 53, 69, 87, 105, 106 och 107 regeringsformen, §§ 37, 38, 39, 42, 43, 48 och 57 riksdagsordningen samt § 2 tryckfrihetsförordningen;

statsutskottets utlåtanden:

n:o 64, i anledning af gjorda framställningar om bidrag till bestridande af kostnaderna för en allmän konst- och industriutställning i Stockholm år 1897;

n:o 65, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om anordnande af bageri och bryggeri vid Vexjö hospital;

n:o 66, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående utvidgning af Vexjö hospitals område;

n:o 67, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående förändradt sätt för användandet af ett till en mejeriskola inom Jemtlands län anvisadt anslag;

n:o 68, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse åt enskilde af ett invid Jörns jernvägsstation beläget område af kronoparken Vestra Jörnsmarken i Jörns socken af Vesterbottens län;

n:o 69, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning till Upsala stad af kronolägenheten Slottstegelhagen och en del af kronolägenheten Slottshumlegården;

n:o 70, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om uppgörelse med Stockholms stad angående öfverlåtande på staten af den rätt, staden må ega till vissa delar af Helgeandsholmen, samt angående två i ämnet väckta motioner;

n:o 71, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående beredande af ålderdomsunderstöd åt barnmorskor; och

n:o 72, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af kronan tillhöriga halfva gården n:o 71 med halfva tomten n:o 127 a inom kvarteret Stor- och Vretroten m. m. i Arboga;

bevillningsutskottets betänkanden och memorial:

n:o 15, i anledning af väckta motioner om upphäfvande eller uppsägning af förordningen angående Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden den 30 maj 1890;

n:o 16, angående verkställd granskning af tulltaxan;

n:o 17, i anledning af väckt motion om lastpenningarnes afskaffande;

n:o 18, angående stämpelafgiften;

n:o 19, angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter; samt

n:o 20, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i afseende å mom. a) i första punkten af utskottets betänkande n:o 12, i anledning af väckta motioner rörande ändringar i tullstadgan;

bankoutskottets memorial n:o 12, angående instruktion för nästa riksdags bankoutskott;

sammansatta banko- och lagutskottets memorial n:o 3, angående ersättning åt utskottets sekreterare;

lagutskottets utlåtande n:o 41, i anledning af väckta motioner om ändring i 15 § i förordningen angående patent den 16 maj 1884; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om åtgärder till skydd för jordbruket mot skada af s. k. canada-hjortar i Södermanlands län.

Fortsattes föredragningen af andra särskilda utskottets utlåtande, n:o 2, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition till

Riksdagen med förslag till lag angående försäkring för beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete samt afgifna motioner i ämnet.

Punkten 1.

Herr Åkerman: Det är ingalunda min mening att upptaga kammarens tid med att här lemna en redogörelse för min ställning till föreliggande fråga i hela dess omfattning, allra helst som denna i alla fall bör vara någorlunda känd på grund af mitt deltagande i ärendets förberedande behandling. Deraf bör utan vidare vara tydligt, att jag i hufvudsak biträder Kongl. Maj:ts förslag, och det är nu endast i vissa enskilda punkter, som jag ber att få göra några anmärkningar.

Det har högeligen förvånat mig, att utskottet, som i sin motivering visar sig befara, att de med den föreslagna försäkringslagen förenade ekonomiska uppoffringarna skulle öfverstiga landets förmåga att bära dem, icke desto mindre har velat påyrka så många och stora tillökningar i försäkringen med deraf följande högst betydliga tillägg i kostnaderna. Jag kan icke annat än finna detta visa en inkonsequens i resonnementet, och framför allt måste jag dervidlag uttrycka min förundran öfver, att utskottet velat särskildt öka på nutidsförsäkringen genom att höja den af Kongl. Maj:ts föreslagna maximiåldern af 40 år till den af komitén föreslagna 55 år. Efter mitt förmenande bör ifrågavarande nutidsförsäkring betraktas såsom något från den af lagförslaget i öfrigt afsedda vanliga försäkringen alldeles fristående. Den allmänna principen för försäkringen är nemligen, att hvarje arbetare skall tillsammans med arbetsgifvaren under årens lopp småningom insätta det kapital, hvaraf han sedan skall skörda vinsten, när han blir invalid. Men detta är åter ej möjligt annat än under förutsättning, att den försäkrade börjar sina inbetalningar vid helt unga (omkring 20) år och sedan dermed fortfar, tills han blir invalid. I mån som insättningstiden genom högre ålder hos den i försäkringspligt inträdande afkortas, blifva hans och arbetsgifvarens bidrag till försäkringsfonden allt mera otillräckliga, och desto större blir därför den procent, han såsom pensionär af staten erhåller, under det att å andra sidan staten deremot åtminstone icke direkt gifver något åt den, som vid unga år inträder i försäkringen och derefter fortfar med insättningar. Det är af dessa skäl jag anser nutidsförsäkringen som något för sig fristående och helt enkelt betraktar den som ett offer af opportunitetsskäl för att lagen må blifva så mycket begärligare eller åtminstone icke stöta på så mycket motstånd hos arbetarne, då de genom en nutidsförsäkring förr få känna fördelarne af dessa pensioner. Men att, när man i alla fall fruktar, att det skall blifva svårt att bära de med lagen förenade omkostnaderna, dock vilja gå så långt som att utsträcka åldersgränsen för nutidsförsäkringen ända till 55 år, det är

*Lagförslag
ang. försäk-
ring för bere-
dande af pen-
sion vid var-
aktig oförmåga
till arbete.*

(Forts.)

Lagförslag
ang. försäk-
ring för bere-
dande af pen-
sion vid var-
aktig oförmåga
till arbete.

(Forts.)

ett medgifvande, som betungar staten med ett nära på fördubbladt belopp för ifrågavarande försäkring. Nutidsförsäkringen enligt Kongl. Maj:ts förslag är nemligen beräknad betinga ett kapital af 37 millioner kronor, men om åldersgränsen från i detsamma förutsatta 40 år enligt utskottets önskan ökas till 55 år, blir motsvarande kapital 68 millioner. Uppskattas i stället statens utgifter för nutidsförsäkringen i årliga tillskott, skulle dessa enligt Kongl. Maj:ts förslag blifva 1,383,000 kronor och i det andra fallet 2,540,000 kronor. I mina ögon är det af Kongl. Maj:t föreslagna offret för nutidsförsäkringen alldeles tillräckligt och det mesta, som kan påräkna mitt bifall.

I denna punkt är således min ståndpunkt alldeles bestämdt för Kongl. Maj:ts förslag. Och jag kan så gerna först som sist uttala, att jag förenar mig uti det af herr Dickson gjorda yrkandet. Då emellertid detsamma förutsätter möjligheten af att Kongl. Maj:ts förslag, innan det återkommer till Riksdagen, skulle blifva mer eller mindre förändradt, vill jag begagna tillfället att framställa ett par i mina ögon synnerligen önskvärda modifikationuer.

Jag beder då först att få fästa mig vid frågan om de lösa arbetarne. Tvenne talare hafva här på förmiddagen framhållit, att i deras ögon Kongl. Maj:ts förslag, med dess skarpa begränsning och nästan fullständig utestängande af de lösa arbetarne, vore särskildt tilltalande, emedan enligt deras förmenande sedliga och sociala förhållanden derigenom skulle befordras, i det att de lösa arbetarnes utestängande från försäkringen skulle medföra en minskning af de senares antal. Denna verkan skulle då bero derpå, att arbetaren, för att komma i åtnjutande af försäkringens fördelar, skulle blifva mera villig än hittills att antaga fast anställning. Men kunde man verkligen i allmänhet våga tro våra arbetare om ett så godt omdöme, så vore ju hela den obligatoriska försäkringen onödig. För de personer, hvilka man enligt Kongl. Maj:ts förslag önskar få försäkrade, anse emellertid ifrågavarande tvenne talare lika väl som jag tvång vara nödvändigt, och deri ligger väl ändock ett medgifvande, att man icke tror arbetarne om att hafva tillräckligt godt omdöme om sitt eget bästa, för att de frivilligt skulle vilja underkasta sig dessa uppoffringar på förhand. Jag befarar, att, innan arbetarne fått ett så godt omdöme om försäkringen, att de önska frivilligt deri deltaga, ett utestängande af de lösa arbetarne, långt ifrån att verka i den goda riktning, som dessa tvenne talare tänkt skulle blifva följden, tvärtom kan verka till att man just för att slippa ifrån dessa veckoafgifter föredrager att få en lös anställning och icke blifva tvungen till att lemna dessa afgifter på grund af en fast anställning. Detta blir visserligen något, som bör komma att ändra sig i den mån, som upplysningen stiger och förtroendet till försäkringen växer, men till en början befarar jag, att det minst lika lätt kan blifva den af mig framhållna verkan af de lösa arbetarnes utestängande som den af de båda andra talarne påpekade motsatsen.

Här har i dag sagts, att de lösa arbetarnes försäkring icke står i öfverensstämmelse med de fasta arbetarnes, och att det borde blifva en sak för sig, om de skulle komma att försäkras. Jag vill visserligen medgifva, att en obligatorisk försäkring af de lösa arbetarne aldrig kan blifva så strängt tillämpad som på de fasta, ty om de lösa arbetarne komma öfverens med sina arbetsgifvare om att några märken ej skola inklistras, så kommer det nog icke heller att ske. Men om blott den ena parten vill det, så kan ej den andra säga nej, ty en sådan vägran blir då förenad med plikt, och jag skulle därför för min del gerna se, att någon modifiering i det återkommande kongl. förslaget måtte ske i den riktning, att det underlättas för de lösa arbetarne att, åtminstone när de sjelfva vilja det, kunna få komma med i försäkringen. Detta synes mig i ganska afsevärd grad kunna ernås genom att det i Kongl. Maj:ts förslag fordrade villkoret för lösa arbetares försäkring, nemligen att hos samma arbetsgifvare hafva haft anställning under minst en hel kalendervecka, utbyttes mot en fordran af sex arbetsdagar hos samma person inom trettio eller, om så anses skäligt, möjligen ännu flera på hvarandra följande dagar. Skola de sex arbetsdagarna i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag infalla i en och samma kalendervecka, blir det nog ganska sällan, som de lösa arbetarne komma med; men i mån som den tid utsträcker, inom hvilken de sex arbetsdagarna måste infalla, beredes onekligen ökad möjlighet för lösa arbetares försäkring, och nyssnämnda i kommerskollegii underdåniga skrifvelse framhållna förslag synes mig därför utgöra en afgjord förbättring.

*Lagförslag
ang. försäk-
ring för bere-
dande af pen-
sion vid var-
aktig oförmåga
till arbete.*

(Forts.)

En annan punkt, der enligt mitt förmenande det vore önskvärdt, att en modifiering i Kongl. Maj:ts förslag komme att ega rum, är den rörande fondbildningens storlek. Af föregående talare har olägenheten af stora fonders bildande framhållits, under det andra talare tvärtom ansett, att verkningarna häraf endast skulle blifva goda. För min del kan jag icke gå så långt, att jag tror det vara lyckligt att sammanföra allt för stora fonder. I någon mån torde visserligen olägenheterna deraf kunna minskas, om en fördelning uti administrationen af de insamlade medlen kommer till stånd, så att, såsom utaf en af utskottets ledamöter på förmiddagen blifvit föreslaget, det komme att, snart sagdt, inom hvart län finnas en särskild administration, genom hvilken penningarne åter genast utsläpptes i rörelsen inom samma ort. Men i alla fall kunde ju icke dessa penningar så återgå till industrien, som önskligt vore, då förvaltarne af dessa medel säkerligen icke kunde godkänna en stor del af de industripapper, hvilka dock borde tagas som säkerhet, om industrien icke skulle blifva lidande af den stora fondbildningen. Det blefve nog nödvändigt att hålla sig till mera prima papper, än större delen af dessa industripapper af försäkringsanstalter och dermed jemförliga kassor för närvarande anses vara. Af dessa skäl tror jag, att det ligger en viss våda uti att gå onödigt långt med

*Lagsförslag
ang. försäk-
ring för bere-
dande af pen-
sion vid var-
aktig oförmåga
till arbete.*

(Forts.)

fondbildningen, och detta anser jag dock Kongl. Maj:ts förslag göra. Utan att på minsta sätt biträda det af utskottet föreslagna sättet, att, i likhet med hvad som i Tyskland är händelsen, låta premierna eller arbetsgifvares och arbetstagares veckoavgifter från att, såsom Kongl. Maj:t föreslagit, vara fixa, öfvergå till föränderliga, något som jag på inga villkor vill gifva min röst åt, kan jag nemligen ej finna annat, än att det i alla fall bör låta sig göra att icke så oväsentligt minska fonden genom att spara med utbetalningen af de bidrag, som enligt Kongl. Maj:ts förslag staten redan året efter arbetsgifvares och arbetstagares inbetalningar skulle lemna till fondbildningen, och i stället låta staten betala så mycket mera, när pensionerna en gång skola utgå. Enligt Kongl. Maj:ts förslag skall ju staten året efter, sedan premieinbetalning har skett, i medeltal för hvarje försäkrad manlig arbetares veckopremie inbetala 13 öre eller, närmare bestämdt, 15 öre för hvarje veckoavgift om 40 öre och 10 öre för hvarje inklistrad veckomärke om 25 öre. Detta är ju något, som kan undvikas, då staten, i stället för att på det sättet följa med och efter hand inbetala penningarne samt derigenom deltaga i fondbildningen, helt enkelt kan uppskjuta sina utbetalningar till framtiden, när pensionerna utfalla. Derigenom skulle vi få en minskning i fondbildningen utan att i ringaste mån principerna för arbetsgifvares och arbetstagarnes deltagande deri blefve förändrade. Gifvet är visserligen, att statens årsbidrag derigenom i framtiden skulle komma att blifva större, då ökade utbetalningar längre fram alltid måste blifva en följd af minskad fondbildning; men för denna tillökning i statens framtida utgifter för försäkringen har den ju haft motsvarande lättnad under förgångna år, och det ligger ingalunda någon sådan orättvisa i att låta efterkommande betala statens bidrag för de personer, hvilka då blifva invalider, som att på efterkommandes skuldror förlägga den af nutidsförsäkringen uppkomna bördan, allra helst som man genom fattigvårdstungan redan är van att göra en sådan efterbetalning.

Dessa äro de båda punkter, i hvilka enligt min åsigt väsentliga modifieringar i Kongl. Maj:ts förslag äro mest önskvärda; och skall jag, herr talman, som sagdt, be att få instämna uti herr Dicksons yrkaude.

Herr Fehrman: Det skall icke falla mig in att gifva mig ut på den föreliggande frågans finansiella djup. Hvad som är att säga i realiteten är framhållet af så många föregående talare, att jag icke vill besvära kammaren med att upprepa det; men då så många andra ledamöter här begärt ordet, har äfven jag önskat att för några ögonblick få taga kammarens tid i anspråk.

Jag ber att få till protokollet uttala min lifliga sympati för det föreliggande förslaget. Jag anser för min del, att det i flera afseenden är af den allra största vikt, att frågan får sin lösning och det icke en lösning i en mer eller mindre fjerran liggande framtid,

utan snarast möjligt. Detta är af vigt i ekonomiskt afseende för dem, hvilkas intresse saken gäller, men, menar jag, det är äfven af vigt i ett annat afseende, som också blifvit af ett par talare på förmiddagen framhållet, nemligen ett sedligt. Det skulle vara en väsentlig vinst i sistnämnda afseende, om, såsom jag i motsats till den siste talaren åtminstone vågar hoppas, det kongl. förslagets antagande skulle kunna bidraga till att i viss mån minska antalet af dem, man kallar lösa arbetare, och öka antalet af dem, som hafva en mera fast anställning — jag tänker här närmast på jordbruksarbetarne — som, i stället för att gå än hit än dit och söka arbete än här än der, ständigt tillhöra arbetsgifvarens familj, när de icke sjelfva bildat en sådan. Man får erkänna, att det är långt ifrån idealiskt, när förhållandet mellan arbetare och arbetsgifvare helt och hållet uppgår i ett löne- eller penningeförhållande. Om något kan vinnas i syfte att mellan arbetsgifvare och arbetstagare knyta ett familjeband i stället för löne- och penningebandet, är detta, såsom jag tror, af en alldeles oberäknelig betydelse, ty det som bereder familjen utrymme, det som skänker familjen eu mark, hvarpå den kan trivas, det är för samhällets lugna och framgångsrika utveckling af den största betydelse. Jag tror således, att det är af stor vigt, att det i denna fråga blifver icke blott tal, utan äfven handling, att det icke stannar vid att förslag uppgöras och prövas och förkastas riksdag efter riksdag, utan att något verkligen blir gjordt äfven i sak. Jag skulle gerna genast skänka min röst åt det föreliggande kongl. förslaget, så mycket hellre som ett bifall dertill icke innebär, att det skall fastslås såsom lag för evärdlig tid; erfarenheten må väl här såsom eljest få vara läromästare; hvad som icke strax är fullgodt kan varda förbättradt. Det vore dock egenomligt, om ett förslag, som blifvit uppgjordt och pröfvadt och framlagdt af sakkunniga personer, hvilka velat saken och verkligen intresserat sig för den, skulle vara till den grad underhaltigt, att det icke dugde ens att göra början med. Jag tror ej, att det med det kongl. förslaget så är, i synnerhet sedan jag hört, huru herr statsrådet och chefen för civildepartementet och flera andra talare bemött framkomna invändningar, och skulle därför, såsom sagdt, gerna nu strax skänka min röst åt detsamma, men, såsom saken ligger, synes det mig tjenligare att biträda det yrkande, som blifvit framställdt af utskottets ordförande.

*Lagförslag
ang. försäk-
ring för bere-
dande af pen-
sion vid var-
aktig oförmåga
till arbete.
(Forts.)*

•

Herr Wærn: Den del af förslaget, som jag vill yttra mig om, rör det företräde, som gifvits den obligatoriska, den ofrivilliga försäkringen. Till stöd derfor har anförts dels utlandets exempel och dels att den vore effektiv, hvilket, efter hvad man påstått, den frivilliga försäkringen icke skulle kunna förväntas blifva.

Hvad nu först utlandets exempel angår, så anser jag detta hvarken vara nog långvarigt eller lemna så tillräckligt bevis i något känt förhållande, att det kan hafva någon synnerlig betydelse för

Lagförslag
ang. försäk-
ring för bere-
dande af pen-
sion vid var-
aktigoförmåga
till arbete.

(Forts.)

oss gent emot vår egen erfarenhet, hvilken nog är kort, men hvad olycksfallförsäkringen angår dock gått ganska raskt framåt.

Beträffande den obligatoriska försäkringsskyldigheten, måste jag fästa uppmärksamheten på, att skillnaden mellan obligatorisk och frivillig försäkring visserligen icke består ensamt i den större eller mindre effektiviteten af den ena eller andra formen, utan att den obligatoriska försäkringen gent emot den frivilliga har ganska många och enligt min tanke ganska allvarliga sidor. För att den obligatoriska försäkringen verkligen skall blifva effektiv, nöjer sig staten icke med att säga till arbetaren, att han skall sörja för sin framtid och att han underkastas någon påföljd, såsom utsökning eller dylikt, om han det ej gör, utan staten använder och måste använda ett fortgående tvång, det måste blifva ett statsförmynderskap. Det föreliggande förslaget innebär, att alla arbetare indelas i tre klasser, med olika afgifter för hvarje klass, hvilka för hvarje arbetare skola erläggas under alla förhållanden på bestämda tider och med bestämda belopp. Hurudan arbetarnes ställning än må vara, skola de vidkännas dessa afdrag på sin lön. Detsamma gäller för arbetsgifvarne, deras förhållanden må vara hvilka som helst, så skola de utöfver afdragen på arbetarnes löner lemna tillägg till försäkringen, lika för alla arbetsgifvare.

Nu anser jag för min del, att det är en viktig skyldighet för arbetaren att sörja för sin framtid, men jag anser, att han äfven har andra skyldigheter, som äro större än denna. Jag anser det sålunda vara en större skyldighet för honom att sörja för sina gamla föräldrars underhåll. Man kan nu säga, att, om det föreliggande förslaget går igenom, denna skyldighet skulle upphöra, alldenstund arbetaren, när hans föräldrar sjelfva erhöle pension, icke behöfde sörja för deras underhåll; men det är ju icke sagdt, att föräldrarne tillhöra de klasser, hvilka skulle få pension, och äfven om de det skulle göra, kommer det att dröja mycket länge, innan arbetaren genom af föräldrarne förvärfvad pensionsrätt kan blifva fri från skyldighet att sörja för dem. På samma sätt åligger det arbetare att sörja för syskon, om de äro vanföra. Vidare anser jag det vara en stor skyldighet för arbetaren, och en större än att sörja för framtiden, att sörja för sin fortfarande arbetsduglighet, att sköta om sin helsa. Likaså har han skyldighet att sörja för hustru och barn, om han har sådana, för deras helsa och trefnad. Nu svarar man mig, att afdraget dock icke är så stort, det är icke större än att arbetaren kan sörja för allt detta och likväl komma ut med afdraget. Men hur vet man det? Här är icke blott fråga om hvad som kan och bör vara, utan staten ger en reglementarisk föreskrift och utöfvar ett tvång, så att afdraget skall ske under alla förhållanden; under hvilka förhållanden som helst skall arbetaren nödvändigt vidkännas detta afdrag. Men nu frågar jag, om icke arbetarens familj kan vara särskildt stor; om icke dyr tid kan inträffa; om icke olyckshändelser af alla möjliga slag kunna förefalla;

om icke arbetarens bostad kan vara så förfallen, att oundgängliga reparationer dervid måste vidtagas, men aftal eller andra förhållanden göra; att ingen annan än arbetaren sjelf dertill har skyldighet; om han icke kan hotas af utmätning eller ansättas för gamla skulder; om icke en mängd sådana händelser, deraf en hvar lätt kan tänka sig huru många som helst, kunna inträffa, till följd hvaraf arbetaren behöfver hvarenda styfver han har? Jag tror, att förhållanden många gånger inträffa, då arbetaren kan behöfva anlita alla sina besparingar, men det får han icke. Staten använder tvång och säger, att försäkringsafdraget skall vid hvarje aflöning göras, emedan arbetaren skall sörja för sin framtid såsom det vigtigaste af allt; detta skall ske, hurudana förhållandena än må vara för honom. Jag påstår, att detta är ett oberättigadt tvång, som kommer att vålla lika mycken oro i sinnena, som, efter hvad här sagts, arbetarne nu lära hysa för att få denna s. k. förmån.

Men jag frågar vidare: är denna lag så oskadlig äfven för arbetsgifvaren? Kan icke äfven han ganska lätt komma i sådana förhållanden, att hvarje möjlig besparing för honom är nödvändig? Kunna icke fallissement af personer, hos hvilka han har stora fordringar, kunna icke dåliga konjunkturen och en mängd andra omständigheter göra det för hans bestånd nödvändigt att få använda alla sina tillgångar? Kan icke han hafva skyldigheter mot sig och sin familj, hvilka måste förefalla större och mera oafvisliga än denna att sörja för sina arbetares framtid? Det är ett förfärligt tvång, som genom denna lag skall åläggas äfven arbetsgifvaren.

Utom de fall jag nyss nämnde, då det för arbetaren enligt min åsigt vore en skyldighet att använda sina besparingar till annat än att sörja för sin framtid, kan jag vidare finna fall, då det skulle vara för honom mycket önskvärdt att få disponera öfver dem för annat ändamål. Jag vill tänka mig en ung arbetare med s. k. goda anlag och energi, men utan kunskaper. Han vill förkofra dessa och söka komma sig upp. Huru skall han då göra? Han vill skaffa sig böcker, erhålla skolundervisning eller få resa. Om han får använda sina besparingar härtill, kan han komma sig så upp i verlden, att han icke behöfver någon ålderdomspension, men staten säger nej; detta är det enda nödvändiga och skall gå framför allt annat.

Jag skall nu öfvergå till att framvisa orättvisor, som äro för- enade med denna obligatoriska försäkring. Äro alla arbetare verkligen i lika förhållanden med hänsyn till tvånget att underkasta sig de bestämde afdragen? Jag tror, att en arbetare, som vet, att han i någon mån är omistlig eller åtminstone att det skulle kosta arbets- gifvaren mera än afdraget att anskaffa en annan lika skicklig, icke lärer underlåta att säga åt arbetsgifvaren: den lön, jag hittills fått, behöfver jag fortfarande helt och hållet; och arbetsgifvaren får be- tala hela afdraget. Andra arbetare åter måste finna sig i afdraget, och vidare gifves en tredje klass af arbetare, hvilka icke äro mer

*Lagförslag
ang. försäk-
ring för bere-
dande af pen-
sion vid var-
aktig oförmåga
till arbete.*

(Forts.)

Lagförslag ang. försäk- ring för bere- dande af pen- sion vid var- aktig förmåga till arbete.

(Forts.)

behöfliga för arbetsgifvaren, än att denne, om han är närig eller eljest anser sig dertill tvungen af sina egna omständigheter, säger åt dem: ni måste underkasta er en så mycket lägre aflöning, att jag från den gamla lörens belopp gör afdrag ej blott för hvad ni skola betala, utan äfven för hvad lagen ålägger mig att tillskjuta till er pensionering. Arbetsgifvaren nedsätter lönerna med hela det af staten fordrade beloppet, 40 öre i första klassen o. s. v., och sådana arbetare måste finna sig deri. Och jag har härvid det ytterligare skälet för mitt påstående, att det obligatoriska uttagandet af afgifterna kommer att föranleda orättvisor, att jag tror det vara gifvet, att de arbetare, som måste underkasta sig, att hela afdraget betalas af dem, äro de, som redan förut hade minsta aflöningen och sålunda äro i större behof af alla sina besparingar och blifva mera lidande än de arbetare, hvilka kunde säga arbetsgifvaren, att om de skola vara kvar hos honom, måste han betala hela afgiften. Jag kan icke se annat, än att detta innebär en orättvisa.

På samma sätt förhåller det sig med arbetsgifvarne. Deras tillskott skola utgå med lika belopp för hvarje arbetare, men beror icke arbetsgifvarens förmåga att utgöra tillskottet på andra och mer inflytelserika förhållanden än blott antalet arbetare, och är det öfver hufvud af otvifvelaktig rättvisa, att hans blotta egenskap af arbetsgifvare skall ålägga honom dylika förpligtelser? Jag tror, att man vid all beskattning — och dessa tillskott komma att för arbetsgifvaren blifva en skatt — bör bestämma skattens storlek i förhållande till den beskattades inkomst och förmåga att bära skatten. Men står nu denna skatt i något sådant förhållande till de särskilda arbetsgifvarnes förmåga att bära skatten? Det gör den ju alls icke. Och så alldeles obetydlig tror jag icke heller att den kommer att blifva i vissa fall. — Till kommerskollegium ingå årligen uppgifter om de bevillningar, som erläggas för i landet idkade yrken, men till följd af att i primäruppgifterna bevillning för särskilda yrken ofta sammanslagits, har kollegium icke kunnat upprätta tabeller öfver för hvarje yrke erlagd bevillning, utan uppgifves i den kollegii berättelser åtföljande tabellen öfver bevillningen blott dess belopp för städer eller provinser. Det är därför omöjligt att med ledning af berättelsen angifva, hvad bevillningen är för ett särskildt yrke. Emellertid kan man dock af kommerskollegii berättelser draga vissa slutsatser i nu ifrågavarande afseende till följd deraf, att för fabri- kerna inom hvarje yrke uppgifvits sammanlagda värdet af produktionen och antalet arbetare. Jag har gjort en undersökning af dessa förhållanden och dervid funnit, att tillverkningarnas värden vid socker- bruket i riket under år 1892 uppgifvits till sammanlagdt 43,411,000 kronor, under det de samma år sysselsatt 4,126 arbetare. Om värdet af tillverkningarna fördelas på arbetarne, finner man, att den pr arbetare har utgjort 10,522 kronor, hvad nu än fabrikenas vinst på tillverkningen må hafva varit. Om man antager denna vinst uppgå till blott 10 procent af produktionen, blir vinsten för hvarje

använd arbetare 1,052 kronor. Det tillskott af omkring 7 kronor 50 öre årligen, som arbetsgifvaren, om den föreslagna lagen varit gällande, skulle betalat för samtliga arbetares pensionering, uppgår således här icke till en, utan blott till omkring $\frac{3}{4}$ procent af vinsten. Ser jag deremot på en annan näring, t. ex. tegelbruk, så har hela produktionen ett värde af något öfver 5 millioner kronor. Arbetarnes antal är deremot cirka 6,800, och tillverkningens värde uppgår ej till mer än 747 kronor för hvarje arbetare. För torfmu- och torfströfabrikerna är produktionsvärdet upptaget till 135,761 kronor, arbetarnes antal var 384 och värdet af produktionen pr arbetare blir således 354 kronor. För arbetsgifvarens vinst häraf beräknas till 10 procent, uppgår hvad han skall afsätta till arbetarnes pensionering till 20 procent af vinsten.

Dessa förhållanden kunna nu visserligen skifta olika år, men de anförda siffrorna visa, att vilkoren äro mycket olika för olika yrken, och den för alla lika beskattningen blir derigenom orättvis. I samma mån arbetsgifvarens handtering närmar sig handtverket, och det är sjelfva det på tillverkningen nedlagda arbetet, han skall lefva af, i samma mån blir hans vinst pr arbetare mindre och tungan af beskattningen större. Men de större fabriker med stora och dyrbara maskiner och stora jordagods hafva deremot så stor inkomst pr arbetare, att tillskotten för deras pensionering för dessa fabriker blir jemförelsevis obetydlig. För de små industriidkarne blir deremot skyldigheten att göra dessa tillskott ganska känbar och kommer otvifvelaktigt att väcka mycket missnöje.

Till hvad jag förut sagt angående arbetsgifvarnes ekonomiska ställning och de svårigheter, denna kan medföra för dem att betala afgifterna, under det de behöfde alla sina inkomster för sig sjelfva, vill jag lägga det fall, då arbetsgifvaren icke kan underhålla sin handtering, utan det blir konkurs. Om konkursboet fortsätter arbetet på fabriken eller verkstaden, så blir det i sin ordning arbetsgifvare och skall göra samma bidrag till arbetarnes pensionering som eljest skulle utgått. Hvem drabbar då denna utgift? Jo, borgenärerna. Men det är väl sällan som konkurs inträffar för en verkstad, ett bruk, en fabrik, utan att några personer, som haft sina små besparingar insatta hos egaren af bruket, fabriken o. s. v., genom konkursen förlora det mesta af hvad de ega och finna sig försatta i största nöd. Deras fordringar äro oprioriterade, men arbetarne hafva förmånsrätt för sina innestående aflöningar, och ändock skola dessa små borgenärer å hvad de i konkursen kunna få ut på sina fordringar vidkännas afdrag för att försäkra arbetarne pensioner.

Jag tror således, att det system, om hvilket här är fråga, har ganska stora och beaktansvärda fel, hvaremot jag icke kan erkänna, att den erfarenhet, man hittills har, ovilkorligen fördömer den frivilliga försäkringen. En talare uppgaf på förmiddagen, att vi på detta sätt hade 70,000 arbetare försäkrade mot olycksfall; sedan har en annan meddelat, att antalet uppgick till 80,000. Jag tror, att

*Lagförslag
ang. försäk-
ring för bere-
dande af pen-
sion vid var-
aktig oförmåga
till arbete.*
(Forts.)

*Lagförslag
ang. försäk-
ring för bere-
dande af pen-
sion vid var-
aktig oförmåga
till arbete.*

(Forts.)

man på denna frivillighetens väg kan komma så långt, att man på ett ganska tillfredsställande sätt kan lösa denna fråga, och att vi i hvarje fall böra noga undersöka denna väg, innan vi komma med ett statstvång, som kan blifva i så hög grad skadligt och orättvist. Jag har nu icke något yrkande att framställa, ty jag tror, att efter mig kommer en talare, som formulerar ett yrkande, till hvilket jag kan ansluta mig.

Herr Tamm, Hugo: Dessa frågor om arbetares ålderdomsför- säkring hafva på olika håll uppkommit af olika anledning. Det är icke herrarne obekant, huru frågan uppkom i Tyskland. Det var den gamle kejsar Wilhelm, som, mätt af år och ära, på sin döds- bädd uttryckte den önskan, att sådan för alla gällande försäkring måtte införas, och han hade vid sin sida Bismarck, hvilken jag för min del icke vill gifva samma vitsord, som en föregående talare lemnat honom, när jag anser, att liksom det gäller som regel, att historiska personligheters efterlemnade papper icke få öppnas förr än efter 50 år, så bör äfven denne statsmans historia icke heller anses skrifven förr än efter 50 års förlopp. Men säga hvad man vill, en jernvilja hade han, och förmådd af sin kärlek till sin gamle herre och kejsare, dref Bismarck i Tyskland igenom dessa lagar om ålder- domsföräkring, ehuru deremot restes ofantligt många invändningar. Emellertid blefvo hans förslag lag, och verkningarna deraf hafva börjat träda i dagen. I Sverige har nu föreliggande fråga först på allvar af regeringen börjat upptagas i sammanhang med införandet af ett ekonomiskt system, som jag icke kan gilla och hvars debet- sida jag icke varit med om att skrifva, och jag kunde därför anse mig fritagen från att nu behöfva yttra mig i frågan.

Men som en drifkraft för dessa förslag ligga nog högre, vack- rare motiv än de politiska; det kan icke nekas, att dessa lagförslag äro framsprungna ur en allt mer förherskande och sig utbredda känsla af solidaritet mellan de olika klasserna; att de utvisa, att man allt mer börjat inse samhällets pligt att se till, att icke nöd och elände blir de svagares slutliga lott i samhället. Och jag är öfvertygad om, att det är denna känsla, som gör, att alla här när- varande äro så sympatiskt stämde i fråga om denna lags principer. Men man må vara hur sympatisk som helst i fråga om principerna, så gäller det dock se till, att principerna blifva på ett praktiskt sätt utförda och leda till ett godt resultat för alla intresserade parter, staten, arbetstagarne och arbetsgifvarne.

Jag skall därför gå något tillbaka och beröra en fråga, som jag icke hört förut under diskussionen beröras, den frågan nemligen huru lagstiftningen om ålderdomsföräkringen slagit ut i Tyskland. På ena sidan är Tyskland det allra yppersta experimentalfält för en sådan lagstiftning. Der finnes jordbruk i stor omfattning, mäng- skiftande industrier, olika nationaliteter, med ett ord alla möliga förhållanden, som kunna vara egnade att göra landet till ett godt

experimentalfält på detta område. I Tyskland finnes det starkast organiserade, bäst uppfostrade embetsmannastånd i verlden att handhafva verkställigheten af dessa lagar. Hela det tyska folket är sedan gammalt vandt att blicka upp till styrelsen för erhållande af hjälp och var således mer än andra folk på förhand vandt vid statssocialismen. Men vid införandet af dessa lagar höjdes från alla håll ett stort rop mot dem. Socialisterna förklarade: inga premier, men pension; det är statens skyldighet att laga att hvarje medborgare på gamla dagar har sin försörjning.

Lagförslag ang. försäkring för beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete.

(Forts.)

Deremot stodo äfven liberalerna, hvilka intogo ungefär samma ståndpunkt, som den talare, som stod här närmast före mig. Mot dessa lagar uppträdde slutligen ock de romersk-katolske. Med ett ord: det var missljud från alla håll. Till och med ibland de konservative, det parti, som stod regeringen närmast, voro sympatierna för förslaget icke synnerligen stora. En person, som var närvarande vid ett konservativt möte, berättar, att de konservative skulle rösta för lagförslaget, och detta beslöts äfven på partimötet. Men när de sedan kommo ut i »sammaubindningsbanan», så murrade alla, och då han frågade dem, hvarför de då gått in på att rösta för förslaget, svarade de: »Ja, wir müssen doch.»

Nu har emellertid lagen blifvit införd, och resultatet har, enligt de uppgifter, jag på olika ställen kunnat erhålla, visat, att en stor del af dessa farhågor voro öfverdrifna.

Jag kan tala om en rätt egendomlig, sannfärdig historia. Det var en högt stående, officiel person i Berlin, som förut haft till uppgift att »bearbeta opinionen», som på tillfrågan, hurudant resultatet af försäkringslagen visat sig vara, svarade: »Jo, det har gått illa. Ty vi trodde, att vi skulle få arbetarnes röster med oss, men arbetarne röstade alldeles som förr.» Och om afsigten med lagen var denna, så har då det resultatet icke vunnits. Kan man således säga, att många af olycksprofetiorna ej slagit in, äro å andra sidan de väntade fördelarne mera tvifvelaktiga och derom skall jag här nämna ett och annat, som jag har från ett håll, som jag anser säkert, nemligen från en uppsats i en bekant engelsk tidskrift »The Contemporary Review».

Författaren till denna uppsats yttrar, att resultaten hafva onekligen i en viss grad varit goda, och denna sin åsigt stöder han på följande grunder. En sak, som han anser vara god, är, att den obligatoriska försäkringen onekligen har gagnat jordbruksarbetarne. Det har skett på det sätt, att jordbruksarbetarne, hvarpå i Tyskland är ganska stor brist, då de arbetande klasserna i allmänhet dragas till den framåtskridande industrien, hafva kunnat uppställa såsom sin bestämda fordran, att premierna skola betalas utslutande af arbetsgifvaren; hvarom icke så gå de sin väg. »Således», säger den engelske författaren, »har det visat sig, att försäkringen för jordbruksarbetarne varit till fördel, då de slippa undan premierna och likväl få gagn af försäkringen.»

Lagförslag
ang. försäk-
ring för bere-
dande af pen-
sion vid var-
aktig oförmåga
till arbete.

(Forts.)

Bland de fördelaktiga verkningarna räknar han vidare, att det enligt 1892 års statistik — de sista siffror, som stodo honom till buds — var 187,000 personer, som fingo del af dessa arbetareförsäkringspensioner, hvarigenom fattigvården blifvit i någon mån lindrad. Sedermera uppräknar han de sociala förmåner härutaf, hvilka man åtminstone från tysk sida måste erkänna vara ganska stora. Det är nemligen så, att fattigvårdsunderstödet i Tyskland är ofantligt dåligt ordnad. Nu hafva emellertid pensionärerna på grund af det kontanta belopp de årligen uppbära lättare blifvit intagna i familjer. Ja, dessa äro de egentliga fördelar, den engelska författaren hittills har velat erkänna vara följden af arbetareförsäkringen i Tyskland.

Derefter kommer han emellertid till den andra sidan af frågan: huru det i realiteten ställer sig med svårigheterna vid denna arbetareförsäkring. Vi träffa då genast på en af de största svårigheterna, och den ligger i administrationen af hela denna stora affär. Denna hade i Tyskland år 1892 kostat 4,448,000 mark eller 35 öre på hvarje försäkrad person, och författaren — han är, som jag nämnt, engelsman — tillägger, såsom jag tror med fullt skäl, att i Tyskland har administrationskostnaderna kunnat nedbringas till en så liten summa, på grund af tyskarnes i allmänhet utmärkt ordnade administration, något, som svårligen skulle kunna åstadkommas i något annat land. Och hvad värre är, hela denna administration står ännu der långt ifrån färdig. Den har icke visat sig verka så väl, som man hoppats, att den skulle göra. En af de bästa administratörerna yttrar härom: »Här står jag med en armé af 4,000 frivilliga medhjelpare, af hvilka icke en enda gör sin pligt. De kunde gerna skickas bort allesammans. Här hafva vi i vårt *Vorstand* två arbetsgifvare och två arbetare, som endast äro till besvär, och vidare finnes ett *Ausschuss* af tio af hvardera klassen, hvilka blott tilltrassla arbetet.» Allt mera tränger sig den fordran fram i Tyskland, att hela administrationen för att kunna verka ordentligt måste inrättas mera byråkratiskt. Man ser således, att såsom helt naturligt är, man äfven i Tyskland sväfvat i stor villrådighet om, huruledes administrationen af detta kolossala verk skall utföras.

Ser man vidare på, huru arbetareförsäkringen i Tyskland i sjelfva verket har slagit ut, så möter oss ett faktum, som onekligen för mig har den allra största betydelse. Trots, mina herrar, de plikter, som åläggas dem, hvilka icke försäkra sig, trots den starka kontrollen, trots alla de processer för att tvinga folk att försäkra sig, som redan gått upp till 10,000 stycken, så hade af 15,500,000 beräknade försäkringstagare endast 11,200,000 ingått. 4,300,000 arbetare fans det då ännu, hvilka man icke varit i stånd att få försäkrade, d. v. s. en fjerdedel af hela personalen. Detta visar en sak, nemligen den, att arbetarne anse försäkringen såsom en beskattning, som blifvit dem pålagd. På grund häraf har också i Tyskland motståndet mot försäkringslagen visat sig så starkt bland arbetarne, att

Lagförslag
ang. försäkr-
ing för bere-
dande af pen-
sion vid var-
aktig oförmåga
till arbete.

(Forts.)

de särdeles i början rent af kastat bort böckerna. Och på ett år, 1891—1892, minskades i Öfre Bayern försäkringstagarne med 26,000 stycken, och i Posen var det mellan 7,000 och 8,000 personer, som undandrog sig försäkringstvånget. Ja, der stöta vi åter på en fråga, som är af ganska stor betydelse. Om arbetarne vare sig äro motvilliga mot försäkringen, om de anse den onödig eller af andra skäl motsätta sig den, synes det mig åtminstone egendomligt att påtvinga dem en sådan sak, innan den hunnit mogna i deras omdöme. Och erfarenheten visar nu, att arbetarne i allmänhet icke inom Tyskland vilja tvingas fram till detta. Alla medgifva också, att denna tvångsförsäkring har menligt inverkat på arbetarnes sträfvan att hjälpa sig sjelfva, och denna sak har till och med omvänt en hel mängd personer ifrån den åsigten, att detta försäkringssätt skulle vara så förmånligt.

Den författare, som jag närmast har följt vid den redogörelse, jag här lemnat för förhållandena i Tyskland, slutar med att säga: »De officiella berättelserna från Berlin äro visserligen mycket fördelaktiga, men i verkligheten tvifvelaktiga. Således: Vackert resultat på papperet, myndigheterna äro i allmänhet nöjda, parterna äro missbelättna! Växande kraf framställas från arbetarnes sida, allt flera administratörer börja erkänna svagheter uti den nuvarande lagen, men en återgång till frivillighetsförsäkring är genom denna omöjliggjord. Det hela leder till socialistisk uppfattning: inga premier men pensioner för alla», och sedan »hvarför skall endast producenternas kapital svara för en sak, som gagnar alla?» Den engelske författaren ställer sig således ganska tvifveaktig med afseende på arbetareförsäkringsfrågan i Tyskland, och han vill visa fram, att frågan der ännu behöfver stor utveckling och mycken bearbetning, innan man på detta det rikaste och bästa experimentalfält i världen kan komma till beständare former och en bestämd uppfattning af, huru detta skall ställa sig.

Att, som här är sagdt i dag, man skulle nu antaga Kongl. Maj:ts förslag och sedan *ändra* det felaktiga, går ej så lätt, om ock intet hinder ligger i att sedan söka *utsträcka* den — ty i och med lagens första tillämpning ingår staten millioner enskilda kontrakt med enskilda personer — hvarigenom staten blir så fastbunden, att jag åtminstone icke kan annat se, än att herr Hedin har fullkomligt rätt i sin uppfattning, att man måste stå fast vid öfverenskommelserna med arbetarne, kosta hvad det kosta vill, särskildt vid den pension, som man kommit öfverens om, när arbetaren började att betala premie; och hvem får betala skilnaden, om räntan faller? Jo, det blir staten.

En af de tyska administratörerna har äfven bekräftat detta, då han i detta hänseende yttrat: »Ja väl, vi kunna icke taga tillbaka beslutet. Nu återstår i Tyskland ej annat att göra, än att af det som finnes göra det bästa möjliga.» »Och», tillade han, »andra nationer borde betänka sig, inuan de taga detta steg.»

*Lagförslag
ang. försäk-
ring för bere-
dande af pen-
sion vid var-
aktig oförmåga
till arbete.*

(Forts.)

En af de föregående talarne — jag tror, det var landshöfding Dickson — yttrade, att det i detta fall var en moralisk skyldighet för arbetsgifvaren att tänka på arbetstagarne. Ja väl, den erkänner jag af fullaste hjerta; en annan fråga är den: om den moraliska pligtkänslan stärkes eller slappas genom införande af lagbudet. Jag saknar ej kännedom om dessa förhållanden på många ställen i vårt land — och vid de flesta bruk, industriella inrättningar på landet och större jordbruk finnes denna moraliska pligtkänsla. Införes nu lagtvånget, ligger det nära till hands, att innehafvarne af dessa verk och jordbruk, för hvilka det vore en faktisk vinst att blifva alldeles qvitt en skadad eller urgammal arbetare, så småningom kände sig frigjorda från det moraliska tvånget och sade till en sådan arbetare: »Jag och du hafva inbetalt till din pension, nu äro vi skilda från hvarandra.» Hvart skulle då karlen taga vägen? Jo, till staden med sin lilla årspension komme han nog, i stället för att som hittills få behålla sin bostad, vedbrand, kanske kafvelse, och dessutom erhålla ersättning för det arbete, han ännu kunde prestera. Jag fruktar, att arbetarne på alla dessa ställen skulle få det mycket sämre, än de hittills hafva haft.

På dessa grunder står jag, som herrarne höra, mycket tveksam inför denna fråga. Ehuru jag erkänner, att det är en fråga, på hvilken bör allvarligt arbetas, kan jag å andra sidan icke neka till att mig synes, att då det pågår en så omfattande verksamhet i denna fråga särskildt i Tyskland, klokheten bjuder, att man något afvaktar den tidpunkt, då felgreppen der blifvit rättade, så att man i det beslut, man fattar, har en stadig grund att stå på. Det finnes ingenting sämre än att med förespeglingar väcka arbetares förhoppningar och sedan ej sätta dem i verket eller förvrída dem. — »Sagdt och gjordt», måste här vara regeln.

Och jag vill tillägga, att på den grund, jag nyss nämnde, äro icke dessa förhållanden i Sverige så för ögonblicket påträngande, som de kunna vara i andra länder. Det är sant, hvad landshöfding Dickson yttrade, att industrien allt mer och mer utvecklar sig i Sverige som i andra länder samt flyttar sig till städerna, hvarigenom vi i dessa arbetarefrågor allt mer likställas med andra kontinentala länder. Men ännu tror jag icke, att dessa förhållanden hafva utvecklat sig hos oss derhän, att vi hafva behof af att ögonblickligen och omedelbarligen ingripa på experimentens område. Det är sålunda ingalunda af någon fiendtlighet emot förslaget, utan tvärtom emedan jag önskar, att det förslag, hvilket en gång antaget icke kan tagas tillbaka, just på den grund att man i samma stund man gör det till lag faktiskt å statens vägnar ingår kontrakt med flera hundra tusen enskilda personer, må blifva så godt som möjligt, som jag anser klokheten bjuda, att man ser sig väl före, innan man fattar det afgörande beslutet.

Jag kan dessutom icke för min del instämma uti landshöfding Dicksons förslag till motivering, dels emedan jag anser, att man väl

behöfver tänka på saken längre än till nästa riksdag och dels för det andra emedan i det förslaget ingår en sak, som förefaller mig egendomlig, nemligen att man afslår förslaget nu och ber att få ett likadant tillbaka igen. Det synes mig redan från dessa synpunkter icke vara antagligt. Jag får därför, herr talman, be att få i stället framställa följande förslag: »att kammaren, med afslag å utskottets förslag, i anseende till ämnets omfattning och innan ytterligare erfarenhet vunnits från de länder, der dessa lagar redan äro införda, icke heller må för närvarande bifalla det kongl. förslaget». Öfvertygad som jag är om, att Kongl. Maj:t kommer att hafva ögonen fästade på denna fråga, och då han ju har full rätt att taga fram den, när helst han anser den vara mogen, lika väl som Riksdagen, när helst den anser tiden vara inne, ju kan gå in med en skrifvelse och anhålla om förslag i frågan, håller jag före, att det icke är något dödande af frågan, om kammaren skulle antaga det af mig här framställda förslaget.

Lagförslag ang. försäk- ring för bere- dande af pen- sion vid var- aktig oförmåga till arbete.

(Forts.)

Häri instämde herr von Möller.

Herr Almgren, Oscar: Jag ber att få instämna med den siste ärade talaren och tillåter mig att med några få ord motivera detta mitt instämmande.

Den första betänkligheten, som jag har emot förslaget, är grundad på min innerliga öfvertygelse om sanningen af det påståendet, att statens ingripande ovilkorligen slappar arbetarnes egen omtanke. En ärad talare på förmiddagen yttrade visserligen, att detta vore fraser, men jag tillåter mig säga, att enligt min uppfattning är detta ett uttryck af århundradens, ja årtusendens, erfarenhet.

Den andra betänkligheten är den, att genom förslaget skulle framkallas en ny anledning till misstro och slitningar mellan arbetare och arbetsgifvare. Jag vill icke ingå i några detaljer. Jag vill endast anföra ett exempel. Det inträffar dåliga konjunktioner, och arbetsgifvarne se sig nödsakade att nedsätta aflöningen. Tro herrarne icke, att arbetarne genast komma att begagna sig af denna nedsättning för att påstå: se nu komma arbetsgifvarne att vilja afskudda sig sin andel i pensioneringen; hädaneftter blir det vi, som få ensamma bära bördan. Det är dessa frukter af förslaget, som komma att mogna tidigare och visa sig förr och i en annan riktning, än utskottet trott sig kunna förutse.

En ärad talare yttrade, att i Tyskland vore belåtenheten allmän. Jag för min del tillåter mig säga, att, efter hvad jag erfarit, omdömena i Tyskland i detta afseende äro minst sagdt delade. Jag ber att få påpeka en olägenhet, som skulle inträffa, om man beslöt tillämpning af förslaget, och som skulle särskildt drabba de mindre arbetsgifvarne. 49 § stadgar böter och vid bristande tillgång dertill fängelse för försummelse med afseende på aflemnaude af pensionsmärken. Nu är det väl bekant, hurusom: för de mindre arbetsgif-

*Lagförslag
ang. försäk-
ring för bere-
dande af pen-
sion vid var-
aktig oförmåga
till arbete.*

(Forts.)

varne det ofta är förenadt med ganska stora svårigheter att vid veckans slut hopbringa de penningbelopp, som erfordras för den kontanta afföningen till arbetarne. Derför kan man också tänka sig fall, då det kanske för honom är omöjligt att i förskott — såsom det skulle behövas — förskaffa sig dessa pensionsmärken och hafva dem på lager. Beloppet är visserligen litet, men de mindre arbetsgifvarnes tillgångar äro också små och begränsade. Detta skulle i sin ordning utsätta honom för åtal och trakasserier från hämndgiriga arbetare. Detta är en detalj af missförhållandena, som skulle kunna framkallas genom ifrågavarande lag.

Vidare ber jag att till alla delar få instämna i de af en kamrat på stockholmsbänken uttalade farhågorna med afseende på fonderingen. Detta hans uttalande har visserligen från flera håll blifvit bemött, men jag för min del har icke funnit mig öfvertygad af dessa genmälen. Jag hyser liksom han stora farhågor i detta afseende.

På grund häraf, herr talman, ber jag att få förena mig med herr Tamm.

Friherre Klinckowström: I likhet med herr Tamm kan jag af det teoretiska skäl, som han anförde rörande en snarlik lags verkan i Tyskland, icke bifalla det väckta förslaget; men jag har andra och mera talande skäl härför. Jag betviflar, att denna lag skall uppnå det syftemål, som dermed är afsedt. Jag tror, att vill man upptaga den stora och viktiga arbetarefrågan och verkligen förbättra arbetarnes ställning, måste det ske på ett — om jag så får säga — samfäldt sätt och icke partielt, ty då lyckas man aldrig. Jag har, såsom jag nämnde härom dagen, då bagerifrågan och önskan att förkorta bageriarbetarnes arbetstid var före, redan yttrat mig, att det efter mitt förmenande aldrig på den vägen skall lyckas, och jag tror aldrig, att arbetarne skola finna sig tillfredsställda deraf. Det är så många anmärkningar som kunna göras på detta förslag, men jag ville endast fästa herrarnes uppmärksamhet på den relativt ofantliga kostnad, som detta förslags upphöjande till lag skulle komma att medföra. På sidan 34 i betänkandet finnes en uppgift rörande dessa kostnader, och enligt densamma skulle vid försäkringens början arbetarne bidraga med nära $3\frac{1}{2}$ milloner, arbetsgifvarne med 1,813,000 eller tillsammans öfver 5 millioner kronor. Statens bidrag skulle vid försäkringens början, mina herrar, gå löst på 3,390,000 kronor, och efter 30 år och derefter intill 80 år skulle arbetarne bidraga med 4,927,000 kr. och arbetsgifvarne med 2,631,000, tillsammans 7,558,000 kr. Statens bidrag under samma tid skulle utgöra 4,398,000 kr. Huru skola så mycket penningar i detta penningfattiga land kunna utpressas af arbetsgifvare, arbetstagare och staten? Det är efter mitt förmenande en svårlöst gåta. Men, såsom jag nyss nämnde, detta finner jag hela förslaget vara, en afväg från den rätta för arbetarfrågans lösning. Mången kanske tycker, att jag för mycket

sysslar med den tanke, som jag särskildt vid flera tillfällen i denna kammare framfört dels motionsvis, dels genom mina yttranden till protokollet, nemligen att den enda rätta vägen är att göra arbetarne delaktiga i arbetets vinst, och der detta system är försökt, har äfven arbetarepensioneringen utgjort en del af detta system på det viset, att af den årliga bruttovinsten afdragits dels ränta på arbetsgifvarens i rörelsen insatta kapital, dels för brukning af verktyg, maskiner, reparation af byggnader och äfven, märk väl, mina herrar, af bruttovinsten afsatts för arbetarnes pensionering, och sedau har nettovinsten, efter på förhand uppgjorda och af både arbetsgifvare och arbetstagare granskade och öfverenskomna kontrakt, blifvit till en viss proportion och under vissa förhållanden fördelad mellan arbetare och arbetsgifvare. Detta system har tillfredsställt arbetarne. De hafva haft tillfälle att granska genom deputerade sjelfva räkenskaperna och se, att icke några underslef göras, som kunna beröfva dem deras lagliga vinst, och det har aldrig varit fråga om den så vidt utbredda frågan om arbetstidens förkortande. Icke heller har den socialistiska ligan haft någon magt med de arbetare, som för-enat sig om detta nya system. Det är få i denna kammare, som intressera sig för denna fråga. Jag har derfor tagit med mig ett arbete, som hvarje fosterlandsvän, hvilken ömmar för statens bästa, borde förskaffa sig, och det vore önskligt, om detta arbete öfversattes på svenska språket. Det är ursprungligen skrifvet i England, öfversatt och bearbetadt på tyska och heter: »Die Teilung des Geschäftsgewinns zwischen Unternehmern und Angestellten, ein praktischer Beitrag zur Arbeiter- und Lohnfrage von N. P. Gilman», tryckt i Leipzig 1891. Denna bok visar klart, huru denna fråga står i de flesta kulturländer. Jag har hört en och annan, som sagt: detta är en fäntasifråga och har icke någon betydelse i verkligheten. Tvärtom, jag skall be att få nämna, att i de kulturländer, der detta system är satt i verket och visat sina välgörande verkningar, äro in alles 262 fabriksidkare, bergsbruk, alla möjliga industrigrenar. Deribland äro i Frankrike 84, i Tyskland 18, i Stor-Britanien och Irland 73, i Schweiz 12, i Nord-Amerika endast 40 och i öfriga länder 16. Denna bok redogör klart och tydligt både huru kontrakten afslutas och huru sjelfva systemet verkar i praktiken. Arbetarne äro delaktiga i vinsten och äro tillfredställda, och, hvad märkvärdigt är, mina herrar, arbetsgifvarne hafva, oaktadt den andel, som tillfaller deras arbetare, vunnit i arbetsresultat. Jag har, såsom jag nämnde, då bagerifrågan var före, i ett par fall tillämpat dessa åsikter vid mitt landtbruk, och jag har haft vinst deraf och icke förlust, ty arbetarnes nit och omsorg att tillvarataga den materiel, som är i deras vård, såsom verktyg och maskiner, är så ofantlig i jemförelse med såsom förhållandet var förut, att man icke kan tro det utan att hafva försökt det. Här finnes redogörelse för allting, och i den motion, jag förra riksdagen afgaf, har jag till stor del begagnat en öfversättning ur denna bok och rekommenderar den

Lagförslag ang. försäkring för beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete.

(Forts.)

Lagförslag
ang. försäk-
ring för bere-
dande af pen-
sion vid var-
aktig oförmåga
till arbete.

(Forts.)

på det högsta. Man kan med skäl fråga, hvarför jag städse, så vidt möjligt är, återkommer till denna fråga om andelssystemet mellan arbetare och arbetsgifvare. Jag skall i det fallet bedja att få berätta herrarne en liten anekdot. Jag kom tidigt på riddarhuset och gjorde der bekantskap med en högst märkvärdig man, som må hända ingen af kammaren kände personligen, dock säkerligen hört talas om. Det var kongl. sekter Lars Johan Hierta. Det var i många fall en högst märkvärdig människa, både praktiskt klok och förståndig och genialisk i sina företag. Han började sin bana med ingenting och slutade som mångmillionär. Han var näringsidkare och industriidkare, och dessutom var han, kan man säga, en genialisk litteratör, och han grundade det s. k. Aftonbladet. Jag erkänner, att jag icke kunde dela hans åsichter, men att han var en både praktiskt och intellektuellt ovanlig företeelse, torde icke någon, som kände honom, kunna förneka. När representationsfrågan började lefva upp i Sverige, såsom herrarne hafva sig bekant, så, genom att han var hufvudredaktör i Aftonbladet, trumfade han sent och bittida, både i tidningen och i anföranden på riddarhuset och i motioner på alla möjliga sätt, om nödvändigheten att förändra den — om jag så får säga — fyrbenta representationen. Jag frågade honom, hvarför han gjorde så. Jo, sade han, man skall så länge *ingnida* i vederbörandes sinnen nödvändigheten af denna förändring, att de icke veta, hvarifrån de fått idén, utan sluta med att tro, att de fått den af sig sjelfva. Det är denna regel, jag följt med långt mindre fördel och framgång, det erkänner jag, ty jag har icke äran att vara tidningsredaktör, men jag försäkrar, att om ni begrunda denna fråga, torde ni finna, att en mängd partiella förändringar åtskilliga gånger kommit till stånd på detta sätt. Genom att acceptera detta system skola säkerligen många af de svårigheter, som resa sig mot arbetsvinstens fördelning mellan arbetare och arbetsgifvare, försvinna, ty säkert är, mina herrar, att denna fördelning är både rättvis och billig, och arbetarefrågan, som för närvarande sysselsätter hela det civiliserade Europa, kommer aldrig att stanna, förr än andelssystemet blifvit rättvisligen erkändt och tillämpadt.

Jag förenar mig i det förslag till utlåtande, som af herr Tamm nyss afgafs.

Herr Billing: Ehuru jag skulle hafva ganska liflig lust att ingå i diskussion med herr Wærn rörande hans yttrande, skall jag dock försaka detta. Det kunde dock hafva sina skäl att diskutera de af honom framställda teorierna, ty uppenbarligen är det de, som i grund och botten uppbära herr Tamms yrkande, hvarför också bifall till herr Tamms yrkande skänkes säkerligen af alla dem, hvilka stå på samma teoretiska åskådningssätt, som af herr Wærn blifvit utveckladt.

Emellertid skall jag icke upptaga kammarens tid dermed, utan har endast begärt ordet för att fästa samtliga herrarnes uppmärk-

samhet på hvad herr Tamms yrkande innebär. Skenbart kan det ju tyckas innebära ingenting annat än ett uttalande af att frågan ännu icke är mogen, och derom kunna vi ju vara temligen ense; men i realiteten innebär det ett uppskof med hela denna fråga. Då spörjer jag: huru stort, huru långt uppskof? Herr Tamm nämde icke någon tid; men den, som kan draga konklusioner, är icke tveksam om tiden, ty yrkandet var egentligen detta: att man skulle vänta med att bringa denna sak till verkställighet, intill dess frågan så mognat bland arbetarne, att icke ett stort antal bland dessa skulle känna den förmån, som här beredes dem, såsom en tyngd och en skatt. Detta var grundmotiveringen, och hvad är då konklusionen? Huru länge tro herrarne, att vi skola dröja, om icke i denna fråga skall göras någonting verkligt, förr än alla eller det största flertalet arbetare hunnit till denna mognad i uppfattningen? För mig är det alldeles klart, att till denna mognad komma icke dessa arbetare på någon annan väg än derigenom, att de verkligen genom ett försäkringstvång småningom lära sig förstå frågan och bedöma dess värde. Herr Tamms förslag innebär därför — så vidt jag kan förstå — frågans uppskjutande. Huru länge? Jo, i en så godt som obegränsad framtid. Herr Tamms förslag är därför mycket mer negativt än utskottets förslag. Ett bifall till herr Tamms förslag synes mig alldeles tydligt i realiteten innebära frågans begrafning för en lång framtid, och därför vill jag uppmana alla dem, som icke önska att frågan skall på detta sätt begravas, att de icke måtte bifalla herr Tamms yrkande, och att de icke måtte fästa sig vid den af honom anmärkta formella ovanligheten i herr Dicksons yrkande. Jag erkänner, att detta är ovanligt i formen, men i en så ovanlig situation och i frågor som denna, synes det mig, att man icke bör fästa sig vid denna obetydlighet.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till herr Dicksons yrkande.

Herr Philipson: Endast några få ord med anledning deraf, att några talare här fortfarande uttalat sina kvarstående betänkligheter mot och farhågor för den s. k. stora kapitalbildningen. Jag ber då att få påpeka, att den kapitalbildning af 600,000,000 kronor, som är föreslagen att komma till stånd, icke skall försiggå eller uppstå i morgon eller i öfvermorgon, utan under loppet af en tidrymd af ända till 80 år. Man behöfver således icke befara, att denna fondbildning kommer att ske så fort, att hela landets finansiella och kreditförhållanden komma att på något sätt derigenom rubbas. Jag ber att få påminna om, hurusom 1870 den sista december funnos i sparbankerna 57,000,000 kronor insatta medel — egentligen småfolkets besparingar —, men redan endast 20 år derefter eller 1890 funnos 300,000,000 kronor, således nära sex gånger så mycket. Kan vårt land nu sägas hafva haft olägenhet af denna kapitalbildning? Hade man 1870 talat om en kapital- eller fond-

Lagförslag ang. försäkring för beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete.

(Forts.)

*Lagförslag
ang. försäk-
ring för bere-
dande af pen-
sion vid var-
aktig oförmåga
till arbete.*

(Forts.)

bildning för invaliditet af 300,000,000 kronor, hade många inom riksdagen häpnat mycket mer än nu, då här afses bildande af en fond af 600,000,000 kronor; och jag hemställer dessutom, huruvida icke vårt land haft högst betydlig nytta af dessa af mig omnämnda insättningar i sparbankerna? Hvarje kapital — det må komma huru det vill —, som tillföres ett land, blir icke der liggande orörligt utan någon nytta. Det må användas huru som helst, så kommer det från de högsta till de lägsta lager att verka godt i mer än ett afseende. Jag ber därför att fortfarande få söka öfvertyga dem, som fästa stor vikt vid och hysa fruktan för denna kapitalbildning, att i den ligger icke någon fara, snarare välsignelse. Den är utgången ur besparingar och härleder sig således från minskade utgifter. Således är det besparingar, som bildat fonden, och hvilken fond blifver till nytta för dem, som sparar, för dem sjelfva på ålderdomen och för deras efterkommande i framtiden.

Jag yrkar bifall till herr Dicksons förslag.

Herr Sandberg: Jag skall icke länge upptaga kammarens tid.

För den lugna och fredliga utvecklingen i vårt land är det enligt min öfvertygelse af högsta vikt, att kraftiga åtgärder ofördröjligen vidtagas för att bereda vår arbetarebefolkning vid invaliditet och på ålderdomen en bättre försörjning än den, fattigvården kan lemna. Det faller mig icke in att ingå i någon kritik af de skäl, som under den långvariga diskussionen blifvit anförda från den ena eller andra sidan. Jag vill endast fästa uppmärksamheten på, att när fråga är om ett lagförslag af den vidsträcktta omfattning, som det nu föredragna, händer det icke sällan, att hvad som från teoretisk synpunkt betraktadt synes vara fel och brister, i praktiken visar sig medföra fördelar, äfvensom tvärtom att bestämmelser, som teoretiskt synas fullt rigtiga och ändamålsenliga, i den praktiska tillämpningen föra med sig svåra olägenheter. Endast erfarenheten kan fälla en rättvis dom, och först sedan sådan vunnits, kan det onödiga och öfverflödiga afskaffas, det origtiga ändras och det bristande tilläggas. På grund af den uppfattning, som jag härmed antydt, skulle jag gerna hafva varit med om ett bifall till det kongl. förslaget, men då inga utsigter för att kammaren skall bifalla det samma förefinnas, förenar jag mig med dem, som yrkat bifall till en skrifvelse af det innehåll, herr Dickson föreslagit.

Herr Tamm, Hugo: Jag vet icke, huru herr Billing drager sina konklusioner, eller på hvad sätt han tager sig rättighet att säga, att ett bifall till det af mig framlagda förslaget vore liktydigt med frågans uppskjutande eller begrafning på lång tid. Det skulle förutsätta, att regeringen icke från denna dag hade något intresse för frågans lösning eller att i Riksdagen icke skulle finnas något intresse för frågans återupptagande. Då jag har rätt att fordra, att mina ord få innefatta den mening de uttala, då regeringens allvar

i denna fråga ej får betviflas, och då slutligen de, som uttala sig i princip för det kongl. förslaget och skrifvelsen, måtte förutsättas mena, att de önska frågans framgång, måste jag protestera mot herr Billings tolkning.

Lagförslag ang. försäkring för beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete.

Herr Törneblad: Jag anhåller att få återtaga mitt yrkande och förena mig med herr Tamm.

(Forts.)

Herr statsrådet Groll: Jag beklagar, att jag icke haft tillfälle att åhöra herr Tamms anförande, men då till min kännedom kommit ett och annat af hvad det innehöll, ber jag att med anledning deraf få säga några ord.

Det af honom gjorda yrkande går derpå ut, att vi här i landet ingenting borde göra förr än af oss förvärfvats erfarenhet, huru den i ämnet gällande lagstiftningen utfallit i Tyskland. Det är emellertid enligt min åsigt uppenbart, att de i utlandet existerande förhållandena äro i så många afseenden skilda från våra förhållanden, att man skulle hafva ytterst svårt att bilda sig en bestämd föreställning, huruvida resultatet här i landet skulle blifva likartade med dem i utlandet. Jag vet knappast, huru, vid en sådan efterforskning, som herr Tamm tänker sig, det egentligen skall blifva möjligt att få upplysningar, som äro tillämpliga på våra förhållanden. Huru skola vi kunna veta, att alla yttringar, som der visa sig, äro grundade på förhållanden, som hafva motsvarighet i vårt land? Vi kunna visserligen finna en och annan omständighet, som antyder, att, om likartade åtgärder här genomfördes, resultatet möjligen skulle blifva detsamma, men i det stora hela lärer det icke vara möjligt att utifrån hemta någon erfarenhet af verklig betydelse utom i rent teoretiskt och vetenskapligt afseende. Den erfarenhet åter, som i vissa praktiska detaljer vunnits i Tyskland, har man sökt göra sig till godo i det kongl. förslaget, och det är därför man hoppas kunna här undvika vissa missförhållanden, som der alstrat missnöje. Man vet, att, när ålderdoms- och invaliditetsförsäkringslagen i Tyskland började tillämpas, den väckte under första tiden mycket missnöje hos arbetarne, beroende på deras missförstånd om lagens verkliga innebörd. De trodde nemligen, att lagen i dess helhet skulle på en gång träda i kraft, då deremot verkliga förhållandet var, att under första tiden endast ålderdomspensioneringen skulle träda i tillämpning, och då de sålunda funno, att endast de gamle, till och med fast de ej vore invalider, fingo pensioner, under det att yngre invalider icke komme i åtnjutande deraf, antogo de, att hela lagen, som dock för dem medförde icke obetydliga förpligtelser, var förfelad.

Jag hemställer ännu en gång, huru det skall blifva möjligt för oss att få fullständig reda på, huru lagen i Tyskland egentligen verkat, och hvilka känslor den egentligen der uppväckt. Hvad vi böra taga hänsyn till, är de förhållanden, som existera hos oss, och vi äro lyckliga nog att kunna i lugn göra det; och derigenom böra

*Lagförslag
ang. försäk-
ring för bere-
dande af pen-
sion vid var-
aktig oförmåga
till arbete.*

(Forts.)

vi i tid kunna ordna förhållanden, som i Tyskland måste regleras under redan ganska spända omständigheter. Vi behöfva icke experimentera så mycket som andra länder för att öfvervinna vissa praktiska svårigheter, som uppstått sig för dem, utan vi kunna börja sakta och varligt, se tiden an och derunder tillgodogöra oss vår egen erfarenhet. I öfverensstämmelse med dessa grundsatser är ock Kongl. Maj:ts förslag uppgjort.

Herr Tamm lär hafva yttrat under sitt anförande, att denna fråga vore en följd af det nya ekonomiska system, som på senaste tiden införts här i landet. Jag ber med anledning deraf få påpeka, att denna fråga uppkommit 1884, vid hvilken tid jag tror ett ekonomiskt system rådde, som af herr Tamm i sina hufvuddrag gillades. Jag vet icke, om han sjelf var med om att rösta för den skrivelse, som då afläts till Kongl. Maj:t, men jag skulle mycket misstaga mig om hans tendenser i allmänhet, så vida han icke det gjort. Då det nu är fråga om att draga konsekvenserna af hvad som då från Riksdagens sida begärdes, ryggar han tillbaka. Är det väl politiskt att gå så till väga, att, sedan förhoppningar uppväckts, som närts ett tiotal af år, ett tu tre draga sig tillbaka för konsekvenserna? Hvad skall sådant göra för intryck? Huru är det möjligt under sådana förhållanden tänka sig, att landet skall gå fram på den lugna utvecklingens väg? Nej, sådant föder split och oro i landet. Konsekvens måste det finnas i allting, i offentliga göranden och låtanden lika väl som i enskilda.

Det har redan blifvit af biskop Billing påpekadt, hurusom, i fall herr Tamms yrkande skulle bifallas, sådant vore att begrafva frågan. Ja! När kunna vi säga, att vi från utlandet vunnit tillräcklig erfarenhet för att börja göra något? Huru jag än ser saken, kan jag icke finna annat, än att vi göra klokt i att börja så snart som möjligt. Ty derigenom kunna vi under lugna tider ordna förhållandena, så att vi, då de oroliga tiderna, som förr eller senare måste komma, äro för handen, kunna uppvisa redan uppnådda resultat och tryggt stå emot de ytterligare påtryckningar, som då möjligen göras.

I afseende på Kongl. Maj:ts förslag har det i synnerhet framstälts anmärkningar emot fondbildningen; jag yttrade mig redan i förmiddags om denna sak och jag påminner om förhållandena dervidlag. Jag minnes emellertid icke, om jag nämnde, att endast 4 lif försäkringsbolag här i Sverige under 1894 i afgifter uppburit 12 millioner kronor, således vida mera än som skulle inflyta i afgifter till denna pensionsinrättning, om den komme till stånd. Fondbildningen för dessa bolag har under samma år uppgått till ungefär 6 millioner kronor, d. v. s. ungefär lika mycket som hela den fondbildning, hvilken under de första 80 åren i medeltal skulle förekomma. Jag vill fråga, om vi det allra ringaste haft någon käning af den genom dessa bolag åstadkomna fondbildningen.

För öfrigt har jag intet att tillägga. Af diskussionen har jag

icke funnit någon anledning att frångå Kongl. Maj:ts förslag i afseende på dess hufvudgrunder. Deremot är det möjligt, att anledning till ändringar i en eller annan af förslaget detaljer kan förekomma, och att till följd deraf en eller annan detalj bör modifieras i öfverensstämmelse med åsigt, som uttalats i kammaren, men att röra vid fondbildningen vore, så vidt jag tror, ett svårt slag åt hela försäkringen. Dermed skulle man måhända göra det omöjligt för kommande generationer att fullfölja hvad vi planlagt. Ty, såsom jag redan på förmiddagen nämnde, torde i sådant fall den tidpunkt komma att inträffa, då afgifterna för försäkringen blifva större än dess värde, och då måste af sig sjelf försäkringen upphöra. Den blifver då i den form, den nu är tänkt, en omöjlighet.

*Lagförslag
ang. försäk-
ring för bere-
dande af pen-
sion vid var-
aktig oförmåga
till arbete.*

(Forts.)

Herr Blomberg: Jag skall icke tillåta mig att många ögonblick upptaga kammarens tid, men jag vill, under lifligt erkännande af det intresse, som regeringen egnat åt denna viktiga fråga, gent emot här gjorda yrkanden om afslag eller om uppskof till en obestämd framtid uttala den mening, att redan nu förefinnes en erfarenhet, som vi kunna bygga på, och denna lär oss, att något måste göras och måste göras snart i föreliggande sak. Att hänskjuta denna fråga till en oviss framtids reformer, om hvilkas innebörd man icke ens kan gifva någon bestämd anvisning, tror jag vore ett farligt experiment. Det är nödvändigt att gripa saken an med allvar, att verkligen erkänna, att här föreligger en fråga af genomgripande betydelse och kräfvande snar lösning. Visserligen kan denna lösning icke nu omedelbart vinnas; den, som vi för ögonblicket kunna åstadkomma, måste blifva ofullständig, men ett beslut kunna vi fatta, som innebär ett verkligt steg framåt. Om man åter genom antagande af herr Tamms förslag kastar frågan på framtiden och talar om att afvakta den erfarenhet, som må vara att hemta från skilda håll, då har man också på samma gång gjort betydelselöst allt arbete, som redan är utfördt, och öfverlemnadt oss åt en alldeles fullständig ovisshet om hvad som möjligen en gång kan göras. Jag ber därför att få yrka bifall till det förslag af dem, som i dag framstälts, hvilket synes mig föra frågan i någon mån framåt och verkligen öppnar utsigt för att det stora mål, som här är planlagdt, må kunna snart nog realiseras, och jag finner detta i herr Dicksons förslag, ehuru det icke i allo tillfredsställer mig. Detta säger jag med allt erkännande af att utskottets betänkande är pregladt af en verklig känsla för frågens vikt och betydelse, och att utskottet haft god anledning till flera af sina betänkligheter. Jag tror emellertid icke, att Första Kammaren bör stanna vid utskottets välvilliga, men sväfvande uttalanden; jag tror, att Första Kammaren bör säga sin mening något tydligare. Och då kammaren icke kan gifva det fullständiga och klara svaret, att den i allt godkänner Kongl. Maj:ts förslag, bör den åtminstone svara i en form, hvilken innebär ett erkännande af grundtankarne i det kongl. förslaget och en önskan,

Lagförslag ang. försäkring för beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete.

att dessa måtte förbättras och kompletteras, samt att förslaget så fort som möjligt måtte för Riksdagen å nyo framläggas, på det att det måtte förunnas Riksdagen att i en snar framtid kunna bringa dessa viktiga försäkringsanordningar till utförande.

Jag yrkar bifall till herr Dicksons förslag.

(Forts.)

Herr Törneblad: Då jag var med vid 1884 års riksdag och med min röst bidrog till det beslut, som Riksdagen då fattade, att frågan skulle komma under utredning, vill jag härmed förklara, att med den röst, jag då afgaf, jag naturligtvis icke på förhand bundit mig vid antagande af de förslag, som skulle framkomma, utan förutsatte, att jag, som andra, deråt skulle egna en mogen pröfning, och jag tror, att då i Riksdagen funnos många betänksamme män, som voro af den åsigten, att det borde skrivas för att få fram frågan och under utredning, såsom också sedermera skett, men att dessa 1884 icke förbundo sig att rösta för det förslaget, som skulle framläggas 1895, om de nemligen funne detta icke egnadt att lösa frågan.

Hvad vidare fondbildningen beträffar, ber jag få anmärka, att man må erinra sig, att fondbildningen i detta fall har ett särskildt ändamål, nemligen att genom samlande af en fond och dess förräntande bereda tillräckliga tillgångar till pensioneringens utförande, och det är ur *den* synpunkten som jag anser, att beräkningen af ränteafkastningen icke är fotad på sådana grunder, att den lemnar en säker garanti för framtiden. Det förhållande, som här omnämns, att stora fonder redan bildats, utgör, såsom jag redan på förmiddagen tog mig friheten anmärka, ett ytterligare skäl för den åsigten, att räntefoten lättare skulle komma att sjunka, ty ju flera fonder, dess svårare för dem att erhålla papper af prima beskaffenhet, och om andra skola vi här icke tala. Jag har så mycket större anledning till denna uppfattning, som jag uti statsrådsprotokollet finner ett yttrande, hvilket antyder, att äfven enligt föredragandens åsigt räntefoten skulle komma att sjunka, något som borde komma jordbruket och näringarna till godo, hvarigenom fondbildningen blefve för dem en fördel i stället för en olägenhet. Detta kan mycket väl blifva händelsen genom tillfällena till besparingar, men denna stora fond komme otvivelaktigt äfven att sänka räntefoten. Det må vara huru som helst med andra fonder, men för denna inträffar den händelsen, att vid revisionen pensionsvilkoren skulle komma att försämrars, och det är det jag fruktar för, ty staten har i sjelfva verket åtagit sig en ansvarighet, som man nu nekar till, men som i framtiden kommer att fordras. Jag kan icke neka till att fondbildningen för pensioneringen är af stor betydelse; jag inser, att denna är en sak, som dessförutan svårligen låter utföra sig. Statsrådet och chefen för civildepartementet har riktigt framhållit, att om den tages bort, gör man derigenom i en framtid afgifterna större, då pensioneringen af sig sjelf skulle upphöra. Men jag får deremot framhålla,

att om räntefoten sjunker, kommer pensionsbeloppet af sig sjelft att sjunka, och det är icke mycket bättre.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen:

att beträffande utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan yrkats: 1:o) att denna hemställan skulle bifallas; 2:o) af herr *Dickson, Robert*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, måtte förklara, att Kongl. Maj:ts proposition i anseende till ämnets omfattning icke för närvarande kan bifallas, samt för sin del besluta, att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t behagade för nästa års riksdag å nyo framlägga förslaget antingen oförändradt eller med de förändringar, Kongl. Maj:t till äfventyrs må finna böra vidtagas; samt 3:o) af herr *Tamm, Hugo*, det kammaren ville förklara, att kammaren, med afslag å utskottets förslag, i anseende till ämnets omfattning och innan ytterligare erfarenhet vunnits från de länder, der dylika lagar redan äro införda, icke kan för närvarande bifalla det kongl. förslaget;

att derjemte herrar *Almgren, Fredrik*, och *Wester*, hvilka förordad bifall till utskottets hemställan, i fråga om motiveringen framställt särskilda yrkanden, nemligen herr *Almgren*, att den del af motiveringen, som börjar å sid. 54 i utlåtandet med orden »Af hvad utskottet sålunda anför» och slutar å sid. 55 med stycket »att sättet för uppbördens af afgifterna medelst infästade af märken i en pensionsbok utbytes mot något på samma gång bekvämare och tillförlitligare sätt», skulle godkännas, samt herr *Wester*, att motiveringen i sin helhet skulle ogillas; och

att under sådana förhållanden syntes lämpligast, att propositioner framställdes först i anledning af de yrkanden, som afsåge utskottets hemställan, och derefter, för den händelse denna hemställan bifölles, beträffande de yrkanden, som rörde motiveringen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med de tre yrkanden, som framstälts i afseende på utskottets hemställan, samt förklarade sig anse propositionen på godkännande af herr *Dicksons* förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition dervid antagits bifall till herr *Tamms* yrkande, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller det af herr *Robert Dickson* i afseende å punkten 1 i andra särskilda utskottets utlåtande n:o 2 gjorda yrkande, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, måtte förklara, att Kongl. Maj:ts proposition i anseende till ämnets omfattning icke för närvarande kan bifallas, samt för sin del besluta, att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t behagade

Lagförslag ang. försäkring för beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete.

(Forts.)

för nästa års riksdag å nyo framlägga förslaget, antingen oförändradt eller med de förändringar, Kongl. Maj:t till äfventyrs må finna böra vidtagas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Hugo Tamms yrkande, det kammaren ville förklara, att kammaren, med afslag å utskottets förslag, i anseende till ämnets omfattning och innan ytterligare erfarenhet vunnits från de länder, der dylika lagar redan äro införda, icke kan för närvarande bifalla det kongl. förslaget.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 57;

Nej — 56.

Då sålunda utskottets hemställan icke bifallits, förklarade herr talmannen, att propositioner med anledning af de rörande motiveeringen framställda yrkandena icke kunde framställas.

Punkten 2.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Pension åt
kartografen C.
E. Dahlman.*

Föredrogs å nyo statsutskottets den 24 och 25 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 10 a, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående pension å allmänna indragsstaten åt kartografen Carl Edvard Dahlman.

Herr Helander: Då statsutskottet enhälligt afstyrkt Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition, skall det antagligen icke tjena till någonting att framställa ett yrkande i motsatt riktning. Jag vill emellertid säga några ord för att visa, att framställningen visst icke saknar grund.

Det är ju möjligt, att statsutskottet kan hafva rätt deri att fordra, då det är fråga om pensioner, att sökanden styrker, att han är sjuk eller besvärad af ålderdomssvaghet. Men detta måste dock kunna och böra något modifieras, då förhållandet visserligen oftast är det, att tjänstemannen har några timmars sysselsättning på embetsrummet, då det åter ibland förekommer andra tjänstebefattning-

gar, som äro mycket ansträngande, hvartill jag i synnerhet räknar en sådan som den ifrågavarande kartografen Dahlmans tjänst. Han måste i orten öfvervaka och leda kartarbetena, hvilket är ett mycket kroppsligen ansträngande arbete, och han har sedermera att jemväl på ritrummen öfvervaka der pågående arbeten, hvilket är i betydlig grad påkostande för synförmågan.

*Pension åt
kartografen C.
E. Dahlman.
(Forts.)*

Om den ifrågavarande kartografen Dahlman, som nu är 67 år gammal och varit anställd vid landtmäteriet inemot ett halft århundrade samt derunder i 32 år tjenstgjort vid kartverket, i stället tidigt ingått i tjenstgöring vid generallandtmäterikontoret, hade han sannolikt der redan en längre tid haft en befattning, som varit ofantligt mycket mindre ansträngande och förenad med mindre ansvar än den han nu bekläder. Han hade då antagligen också, äfven om han hade stannat kvar i lägsta tjenstegraden, haft en löneinkomst af 4,000 kronor, under det att han nu har fått åtnöja sig med 3,500 kronor om året, hvilka han endast så småningom erhållit. Han hade dessutom, äfven om han, såsom sagdt, stannat kvar i lägsta tjenstegraden hela tiden, nu varit pensionsberättigad redan under 2 års tid, och han hade fått pension utan afseende på huru det förhåller sig med sjuklighet eller ålderdomssvaghet.

Jag anser därför, att det vore en synnerligen billig och rättvis sak, om denna framställning blefve beviljad. Då emellertid, på sätt jag redan nämnt, hopp om framgång för den kongl. propositionen icke lärers finnas, har jag endast velat nämna detta, till den kraft och verkan det kan hafva, och skall, som sagdt, nu icke göra något yrkande.

Herr Widmark: Äfven jag får på det varmaste förorda, att den ifrågavarande pensionen måtte tillkomma en så högt förtjent embetsman som kartografen Dahlman. Statsutskottet synes hafva stödt sitt afstyrkande uteslutande derpå, att det icke fans något bevis bifogadt ansökningen om sjukdom och oförmåga att sköta det arbete och de göromål, som tillhöra hans tjänst. Mig synes det dock vara nästan öfverflödigt att bevisa en naturlig sak. Det är nemligen naturligt, att en 67 års man, huru rask och kry han än må vara, icke är passande för eller med full kraft kan verkställa de ansträngande mätningar, som erfordras. Chefen för topografiska corpsen har också sagt, att kartografen Dahlman numera vid 67 års ålder icke kan gagna och fullgöra sina skyldigheter så som i yngre år. Detta tycker jag vara bevis nog för att han icke kan verka såsom en ung och fullt rask person. Då det dessutom för kartverket är nyttigt och nödvändigt, att arbetskrafterna ombytas, så att det blir unga och kraftfulla tjenstemän, hvilka också fås för billigare pris, hvarigenom kartverket också erhåller en större arbetsprodukt, vågar jag nu till en början, jag vet icke huru jag kommer att göra i afseende å en votering, yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

*Pension åt
kartografen C.
E. Dahlman.
(Forts.)*

Friherre von Otter: På sätt den siste talaren anförde, har utskottet stödt sitt afslag på den omständighet, att icke något intyg varit företedt öfver att kartografen Dahlman varit i sådant helso-tillstånd, att han kunde anses såsom oförmögen i utfölvande af sin tjänst. I detta afseende har utskottet stödt sig vid Riksdagens föregående beslut. Kammaren har ju i detta afseende fria händer, men utskottet bör väl vara något konsekvent i sina framställningar. Både förra året och i år har Riksdagen afslagit pensioner på den grund, att personer, som ännu icke uppnått 70 år, icke hade inlemnat intyg om att de voro oförmögna i utförande af sitt arbete. Vidare är det icke kammaren obekant, att för flere af dem, som hafva pensionsrätt på allmänna indragningsstaten, fordras sjukbetyg för att de skola kunna få pension, så vida de icke uppnått 70 år. Vidare vill jag framhålla, att i den lag, som nyligen varit föremål för kammarens behandling, har det såsom varaktig oförmåga till arbete stadgats fyllda 70 år. Följaktligen innan denna ålder måste det vara intyg om sådan oförmåga. Kammaren har ju, som sagdt, fria händer i detta afseende, men utskottet har ansett det böra åbe-ropas, som i detta fall har varit prejudikat.

För min del har jag verkligen haft ett ytterligare skäl till afstyrkande, och det är den omständigheten, att föregående kartografer, som på detta sätt fått pension, hafva icke erhållit högre sådan än till 1,250 och 1,000 kronor, och ingen kommissionslandtmätare har erhållit högre pension än 1,600 kronor, under det att det för kartografen Dahlman begäres 2,800 kronor. Jag tror, för min del åtminstone, då denna ansökan inkommit i riksdagens sista timme, att denna pension bör anstå ett år, då det är högst antagligt, att icke något högre belopp än 1,600 kronor kunde af utskottet tillstyrkas.

Herr Helander: Med anledning af den siste talarens yttrande ber jag få upplysa, att de kartografer, som hafva varit kommissionslandtmätare, hafva redan en bestämd pension af 1,600 kronor, som de i alla händelser ega rätt att åtnjuta. Pensionsframställningen för dem härledde sig, såsom jag vill minnas, deraf, att de, i anseende till minskad synförmåga, begärde pension, innan rätta pensionsåldern var uppnådd. Dessutom hade de nämnda kartograferna inom kartverket en lägre tjänstegrad än den person, som här är i fråga. Han är, så att säga, deras förman, ty han skall öfvervaka och leda de arbeten, som jag nyss nämnde, icke blott i orterna, under det de der pågå, utan äfven på tjensterummet. Han har därför ock en ytterst ansvarsfull befattning och har dervid visat en högst ovanlig skicklighet.

Jag tror, att kammaren i alla afseenden gjorde rätt, om kammaren bifölle den ifrågavarande pensionen.

Herr Säve: Jag är förekommen af herr Helander. Jag begärde

ordet närmast med anledning af friherre von Otters sista yttrande, hvori gjordes en jemförelse mellan kartografen Dahlman och de kartografer, som fått sina pensioner sig beviljade under närmast föregående riksdagar. Det är en väsentlig skilnad mellan dem, som också riktigt blifvit framhållet, den nemligen, att kartografen Dahlman sedan år 1867 användts såsom biträde vid öfvervakandet och kontrollen af det ekonomiska kartverkets arbeten, hvadan han följaktligen haft en sorts chefskap öfver öfriga kartografer. En annan jemförelse beder jag få framhålla. Riksdagen beviljade år 1888 pension åt kartografen Ljungstedt och 1890 pension åt kartografen Leczinski — visserligen mindre belopp än de, hvarom här är fråga — men det är dock att observera, att nämnde kartografer fingo sina pensioner af Riksdagen sig beviljade vid en ålder af 60 år. Här är nu fråga om en synnerligen förtjent tjensteman, som gjort tjenst i 47 hela år och som uppnått en ålder af 67 år. Med speciel hänsyn härtill äfvensom ock dertill, att det förefaller mig öfverensstämmande med rättvisans och billighetens fordringar, att Riksdagen nu beviljar ifrågavarande pension, skall jag instämma i det af herr Widmark gjorda yrkande, och detta så mycket mera, som jag icke kan bortse ifrån en annan jemförelse, som äfven förefaller mig vara synnerligen naturlig, nemligen den mellan herr Dahlman och öfrige landtmätare. Förste landtmätarnes pensionsålder är i lag bestämd till 60 år, och kommissionslandtmätarnes till 65 år, och häri ligger för Riksdagen ytterligare ett skäl att bevilja den 67-årige kartografen Dahlman den nu föreslagna pensionen.

Pension åt kartografen C. E. Dahlman.
(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med de yrkanden, som derunder framstälts, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 24 och 25 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 56, i anledning af såväl Kongl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i och tillägg till de för erhållande af lån från odlingslånefonden stadgade vilkor och bestämmelser som åtskilliga inom Riksdagen väckta motioner om ändrade föreskrifter rörande samma fond, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 24 och 25 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 57, i anledning af inom Riksdagen väckta motioner angående nedsättning af annuiteter och straffräntor å vissa enskilda jernvägsbolags statslån.

Ifrågasatt nedsättning å annuiteter m. m. å vissa enskilda jernvägsbolags statslån.

Ifrågasatt nedsättning af anslaget m. m. å vissa enskilda jernvägsbolags statslån.

(Forts.)

Herr Lybeck: Denna fråga, hvilken mer eller mindre berör alla de enskilda jernvägar, hvilka kommit till stånd genom statslån, är af en synnerlig vigt och betydelse för dem, hvilka arbeta under ekonomiska svårigheter och till följd deraf icke kunnat i rätt tid till staten fullgöra sina förbindelser. Den ort, jag representerar, har genom stora ansträngningar och uppoffringar åstadkommit en jernväg af öfver 150 kilometer i en trakt, förut så vanlottad på kommunikationer, att det fans socknar, som hade ända till 9 å 10 mil till närmaste jernvägsstation. Företaget främjades genom ett lån af staten, för hvilket staten förbehållit sig första inteckning i all jernvägens tillhörighet, så lös som fast. Det visade sig emellertid, att det belopp, hvaröfver man disponerade, icke var tillräckligt för företagets utförande. Ett obligationslån måste upptagas, för hvilket landstinget iklädde sig garantierna. Man hoppades visserligen och trodde, att denna garanti icke skulle behöfva tagas i anspråk, men de senare årens svåra konjunkturer för såväl jordbruk som industrier har orsakat en nedsättning i fraktinkomsterna, hvilken haft till följd, att ett belopp af 28,000 kronor måste årligen utdebiteras på detta lilla landsting endast för detta ändamål. Ställningen är sålunda ganska brydsam, men blir det ännu mera, om den bebådade nedsättningen i samtrafiktaxorna för statens jernvägar kommer till stånd.

Jag har visserligen ingen förhoppning, att motionen nu skall på något sätt leda till önskvärdt resultat, då statsutskottet icke har lemnat sitt understöd åt densamma, men jag har velat nämna dessa förhållanden för att visa huru önskvärdt det vore, att en räntenedsättning kunde komma till stånd och att framdeles Riksdagen måtte hafva i välvilligt minne de stora bekymmer, under hvilka de enskilda jernvägarne arbeta.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Anslag till nytt landsstatshus i Luleå.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 24 och 25 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 58, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående uppförande af nytt landsstatshus i Luleå.

Herr Berg, Lars: Då jag funnit utskottets förslag till tillbyggnad till landsstatshuset i Luleå föga tilltalande och lämpligt samt utskottets skäl föga hållbara, ber jag att med några ord få söka bevisa denna min uppfattning.

Utskottet stöder sitt förslag utslutande derpå, att landsstatens behof af utrymme skulle för en längre följd af år väl kunna tillgodoses med en tillbyggnad, som naturligtvis dessutom blefve betydligt billigare än en nybyggnad. Såvidt min erfarenhet och kännedom om förhållandena sträcka sig, blefve emellertid detta ingalunda fallet.

Och herrarne skola dervidlag gifva mig rätt endast af det faktum, att de lokaler i detta hus, som äro i det mest trängande behof af ökad utrymme och bäst behöfliga, icke beröras af denna till- och ombyggnadsfråga, utan förblifva i sitt nuvarande trånga och otillfredsställande skick. Det är nemligen i första rummet lokalerna för kansli och kontor, som blifva oberörda och fortfarande skola bibehållas. Vidare afhjelpes icke bristen på vänt- och skrifrum för allmänheten och icke heller, annat än delvis, bristen på ett brandfritt arkivrum. Bland annat fortfar äfven frånvaron af enskildt rum för landshöfdingen, så att det egentligen endast är några af de öfriga lokalerna, såsom ränteri- och arkivrummen, der dock blott en del viktiga kartor och nybygghandlingar kunna förvaras, som blifva tillgodosedda. Då emellertid eldfaran kvarstår temligen oförändrad i det gamla tillbyggda trähuset, så vågar jag påstå, att yttrandet i utskottets utlåtande, att detta bristfälliga förhållande skulle för en längre följd af år kunna med en tillbyggnad undanrödjas, icke är förenligt med faktiska förhållandet, utan att i det gamla trähuset tvärtom fortfarande kvarstår denna betydliga brist och fara — och då landsstatshuset i Luleå är det enda af trä, som ännu förekommer i riket, och då der förvaras det största antal kartor, omfattande $\frac{1}{4}$ af rikets areal, och viktiga eganderättshandlingar i form af nybyggnadsutslag m. m., synes mig påtagligt, att en tillbyggnad är olämplig, helst denna åtgärd innebär ett slöseri med statsmedel, som härpå skola väsentligen bortkastas, då behofvet ändock snart skall kräfva en nybyggnads utförande.

Det är en uppgift, som, ofta upprepad i handlingarne, äfven då ärendet sist var före vid Riksdagen, menligt inverkat på frågan och som, ehuru då vederlagd, likväl nu åter uppenbarar sig, och det är, att förslaget skulle vara konungens befallningshafvandes. Det står visserligen i förbigående i utlåtandet, att förslaget är upprättadt af den ekonomiska besigtningen, men icke dess mindre återkommer det föregående yttrandet oafbrutet. Jag ber därför få förklara, att den ekonomiska besigtningen upprättat det första förslaget, uppgående till en kostnad af 14,000 kronor, till hufvudsakligen provisoriska åtgärder för att aflägsna den största eldfaran och undanrödja den värsta trängseln i vissa lokaler. Det insändes visserligen med förord af Konungens befallningshafvande, som dock samtidigt satte sig enskildt i förbindelse både med vederbörande minister och med intendentsembetet med anhållan, att, om anslag till dessa mera provisoriska åtgärder kunde utverkas eller icke, en utredning och ett fullständigt förslag till nybyggnad måtte få upprättas. Detta hade också till följd, att Kongl. Maj:t anbefalde Konungens befallningshafvande och öfverintendentsembetet att uppgöra ett fullständigt byggnadsförslag, något som genast skedde, hvilket förslag slutligen framlades för 1892 års Riksdag. Då erhöll emellertid statsutskottet i den nädiga propositionen underrättelse om att ett mindre och provisionellt förslag funnits upprättadt och lät då uppsöka det. Jag vet

*Anslag till
nytt lands-
statshus i
Luleå.
(Forts.)*

icke, hvarifrån det då kom, men det tog lång tid och möda att uppleta det ur sin gömma, och när det ändtligen återfans, upptog statsutskottet detta förslag såsom sitt. Det är således utskottet och Riksdagen, som upptagit detta förslag, som nu föreligger och som upprättades såsom en tillfällig skyddsåtgärd, under det att hufvudfrågan utreddes; men det är ingalunda Konungens befallningshafvandes förslag, som omfattar en fullständig nybyggnad.

Då jag således tror, att jag härmed har påvisat, att förslaget är olämpligt och att det icke heller är fullt värdigt staten, som bör bygga sina lokaler med hänsyn till en lång framtid och billiga underhållskostnader, och då jag anser, att det ordspråk, som säger, att »den, som bygger ett fult och olämpligt hus, förevisar eu dumhet», i hög grad är tillämpligt just på denna byggnadsfråga, är jag förvissad, att kammaren icke vill vara med på en sådan anordning som utskottets, hvarför jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Nyström, Thomas: Frågan om ordnande af landsstatshuset i Luleå förekom redan vid 1892 års riksdag. De alternativa förslag, som då innehölls i den kongl. propositionen, voro tillbyggnadsförslaget, som slutade på 17,000 kronor, och nybyggnadsförslaget, på 102,000 kronor. Riksdagen beslöt då antaga tillbyggnadsförslaget för 17,000 kronor. Således har Riksdagen redan fattat ett beslut, att tillbyggnadsförslaget i afseende å landsstatshuset skulle utföras. Men när arbetet skulle sättas i gång, befans, att det kostnadsförslag, som låg till grund för tillbyggnaden, icke var fullt tillfredsställande. De beräknade murmassorna voro för låga, och den person, som uppgjort förslaget, hade uteglömt åtskilliga arbetsposter. Dessutom anmärktes, att arbetsprisen under de senare åren stigit, så att kostnadssumman af dessa anledningar måste höjas till 27,000 kronor. Detta synes vara anledningen, hvarför en kongl. proposition nu framkommit till denna Riksdag om en nybyggnad, som skulle kosta 91,500 kronor. Men det redogöres äfven i denna proposition om tillbyggnadsfrågan. Det visas då först, att, såsom jag nämnde, tillbyggnadssumman skulle ökas till 27,000 kronor, och vidare upplyses i Kongl. Maj:ts befallningshafvandes utredning, att det gamla trähuset är bristfälligt och tarfvar en grundlig och dyrbar reparation, men af handlingarne kan man icke se, hvilket belopp detta iståndsättande af trähuset skulle fordra, så att kostnaden komme att gå till 27,000 kronor plus detta okända belopp. Såväl Kongl. Maj:ts befallningshafvande som öfverintendentsembetet hafva mycket bestämdt förklarat sig vilja tillstyrka nybyggnad och icke tillbyggnad, men i statsutskottet har man ansett sig icke böra gå ifrån tillbyggnadsförslaget, som Riksdagen beslutat sig för, utan hellre underkasta sig en ökad kostnad därför. Jag var närvarande i statsutskottet, då frågan der behandlades, och jag ansåg mig icke kunna deltaga i detta beslut, emedan jag insåg, att, om det tillbyggnadsförslag, som här föreligger, kommer till utförande, det icke på långt när kommer

att motsvara de fordringar, som kunna ställas på ett landsstatshus i Luleå. Jag skall bedja att få redogöra för mina skäl härför.

Det gamla landsstatshuset är uppfördt af trä, 71 fot långt, 36 fot bredt, med ett 6 fots bredare midtelparti. Herrarne finna således, att det är ett ganska litet hus, och till detta skulle nu läggas en tillbyggnad af sten, 42 fot lång, 25 fot bred, och som icke skulle uppföras i linie med det gamla huset, utan i vinkel mot detsamma. Jemför man nu detta tillbyggnadsförslag med det förslag till nybyggnad, Kongl. Maj:ts befallningshafvande tillstyrkt och hvilket är uppgjort af öfverintendentsembetet, finner man, att det tillbyggda landsstatshuset skulle få en golfarea af omkring $\frac{9}{10}$ af nybyggnadsförslaget. Då man har anledning antaga, att detta senare är normalritning för ett landsstatshus, synes det mig, att tillbyggnadsförslaget icke skulle motsvara de fordringar, som i något annat län kunna uppställas på ett landsstatshus. Och meningen med tillbyggnaden var, att länsstyrelsens viktigare handlingar och kartor skulle förvaras i det tillbyggda stenshuset; men detta mål når man icke. Landtränteriets lokaler skola läggas i nedra våningen på tillbyggnaden, och de fordringar, man på denna lokal kan ställa, tror jag i ganska väsentlig mån uppfyllas. Men landtmäteriet är deremot mycket styfmoderligt behandladt. Det upptages i förslaget endast ett rum åt provinslandtmätaren och ett hvalf för kartors förvarande, medan afvittringslandtmätaren får ett mycket litet rum i träbyggnaden, $7\frac{1}{2}$ alnar i kvadrat. Ser man på landtmäterilokalens golfarea i normalförslaget för nybyggnaden, finner man, att den är $1\frac{1}{2}$ gång så stor som i tillbyggnadsförslaget och att karthvalfven hafva dubbelt så stor area i nybyggnaden som i tillbyggnaden. Man ser således, att man skulle riskera att få förvara en del kartor äfven i träbyggnaden, dit afvittringsarkivet skulle förläggas. Länsstyrelsens arkiv skall förläggas i våningen en trappa upp i den gamla träbyggnaden; således tillgodoses icke fordringarna på arkivhandlingarnes säkra förvarande på sätt, som man ämnade med denna tillbyggnad, nemligen att arkivet skulle förläggas i stenshus. Slutligen kommer jag till sessionsrummet. Detta uppgifves vara för litet för sitt ändamål. Den allmänhet, som der plägar vara närvarande vid virkesauktioner och andra sammanträden, kan icke utan mycken otjenlighet rymmas i denna lokal. Just till följd af den stentillbyggnad, som skall ske vinkelrätt mot den korta träbyggnaden, har detta sessionsrum blifvit mycket maltraiterad. Rummet är 35 fot långt och förlorar nu på en femtedel af sin längd fönster. Således kan man icke använda det, utan att det till och med under dagen upplyses. Kan det vara lämpligt att förstöra det gamla huset på det sättet? Man tager bort fönsterna, så att man får arbeta vid ljus. Men ännu mera, för att komma till landtmäterikontoret skall man genomgå en 26 fot lång korridor, som från förstugan leder till kontoret och som utefter hela sin längd blir utan fönster och måste upplysas med lampor. Man förstör genom denna tillbyggnad de beqvämligheter,

*Anslag till
nytt lands-
statshus i
Luleå.
(Forts.)*

Anslag till
nytt lands-
statshus i
Luleå.
(Forts.)

som nu finnas. Man får famla i mörker för att söka sig väg till landtmäteriet, och sitta i mörker och arbeta i sessionsrummet!

Af det anförda torde inses, att en tillbyggnad på det föreslagna sättet ej uppfyller de billiga fordringar, som kunna ställas på ett landsstatshus och ej lär lemna fullt trygga förvaringsrum åt landtmäterikontorets och länsstyrelsens dyrbarare handlingar. En dylik tillbyggnad skall deremot för framtiden i hög grad försvåra en ändamålsenligare utvidgning af tjenstelokalerna utan att rifva ned det gamla trähuset. Och om man rifver detta, hvad har man sedan kvar? En 25 fot bred stenbyggnad. Kan denna ligga till grund för en utvidgning af landsstatshuset? Jag tror det icke.

Det är all anledning att antaga, att statsutskottet just till följd af den utredning, som föreligger, fattat sitt beslut; ty såväl Kongl. Maj:ts befallningshafvande som öfverintendentsembetet, hvilka hade fullständig lokalkännedom beträffande förhållandena i landsstatshuset, hafva icke ansett sig behöfva annat än på ett mycket generelt sätt framhålla, att en tillbyggnad är olämplig. Men för statsutskottet hafva icke dessa förhållanden varit fullt tillgängliga af handlingarna. Jag har sökt att af kartor leta mig till desamma.

Just därför, att statsutskottet icke velat afvika från det beslut, som en gång blifvit af Riksdagen antaget, försökte jag att i utskottet yrka afslag såväl på Kongl. Maj:ts proposition som på tillbyggnadsförslaget, på det att frågan måtte återkomma, på annat och bättre sätt utredd, och för att man måtte vinna insigt, om det är möjligt att få en tillbyggnad på klokare sätt eller få nybyggnadsförslaget antaget. Jag vågar för den skull hemställa, om det icke vore bättre att afslå båda förslagen.

Hans excellens herr statsministern Boström: Jag skall an hålla om bifall till den kongl. propositionen. Som herrarne dels se af propositionen och handlingarne i målet och dels hört af den förste talaren, lär ingen tvekan kunna uppstå om behovet af förbättrade landsstatslokaler i Luleå, och herrarne hafva också klart för sig olägenheterna af, om vid eldsvåda handlingar, som der förvaras, gå förlorade. Behovet är äfven af Riksdagen erkändt, då Riksdagen för 3 år sedan gaf medel till tillbyggnad af detta hus. Jag kan nu icke förstå, att, då behovet varit så länge erkändt, det då kan vara skäl att afslå den gjorda framställningen, såsom af en talare blifvit yrkad. Men frågan är, hvilketdera nu är klokast, ny- eller tillbyggnad. I denna del har den siste talaren erinrat, att då frågan var före 1892, ansågs, att tillbyggnad skulle kunna verkställas för 17,000 kronor, under det nybyggnad skulle kosta 102,000 kronor. Situationen är nu sålunda förändrad, att man funnit, att man icke kan göra denna tillbyggnad under 27,000 kronor, under det att öfverintendentsembetet vitsordar, att nybyggande kan gå för 91,500 kronor. Sålunda äro ju ändringarna i kostnadsberäkningarna till förmån för nybyggande. Man står då i valet, om man skall

bygga till eller bygga nytt. Man behöfver dock icke vara mycket erfaren i dylika ting för att veta, att om man också kan hjälpligt draga sig fram, får man dock icke något godt resultat genom att bygga ett stenhus bredvid ett trähus, och man får dessutom en del dyrare underhållskostnader, så att kapitalbesparingen för dagen så småningom blir derigenom bortamorterad.

Då behovet är oafvisligt, hemställer jag om bifall till den kongl. propositionen.

Herr Tamm, Hugo: Jag skall icke uppträda *mot* den siste talaren, men jag skall bedja att få redogöra för de skäl, som inom utskottet varit bestämmande. Det är jag, som får framföra dem, emedan den af ledamöterna, som inom afdelningen förfäktade denna mening, icke är här närvarande.

Det hufvudsakliga behovet, hvilket är framställt såsom nödvändigt, är, att landtmäterikontorets dyrbara handlingar böra komma att förvaras uti ett säkert rum, äfvensom att bereda ökad utrymme för länsstyrelsens embetslokaler.

Då detta ärende var före förra gången i riksdagen, så förelåg verkligen, såsom den förste talaren anförde, ett förslag — hvilket då åtminstone uppfattades såsom Kongl. Maj:ts befallningshafvandes förslag — nemligen att frågan kunde provisoriskt ordnas på det nu föreslagna sättet. Nu var, såsom det visat sig, kostnadsförslaget icke ordentligt pröfvadt. En af ledamöterna i utskottet hyste dock det förtroende till den dåvarande Kongl. Maj:ts befallningshafvandes skicklighet i byggnadskonsten, att han redan på denna grund ville ställa sig på den dåvarande Kongl. Maj:ts befallningshafvandes förslag gent emot den nuvarande Kongl. Maj:ts befallningshafvande. Utskottet har emellertid nu stödt sig derpå, att detta förslag, icke då, utan *sedermåra*, pröfvats af öfverintendentsembetet, ehuru det förklarats så till vida vara origtigt, att den billigaste summan för en ombyggnad vore 27,000 kronor. Härmed har man nu att jemföra den af öfverintendentsembetet till 91,500 kronor nedprutade kostnaden för en nybyggnad. Det är ju för öfrigt alldeles naturligt, att man genom en ombyggnad skall kunna vinna mycket större utrymme. Det är sant, att äfven landshöfdingen icke får något eget rum, men då är han så mycket säkrare att träffa på embetsrummet, som nu är det stora sessionsrummet. Utrymmet blir således kanske icke det bästa möjliga, men förslaget är pröfvadt, och det är ej heller nekadt, att det kan användas såsom det är. Det gamla huset är ej heller så dåligt, som nu påstås. Förra gången frågan var före, stod det, att det var så bra, att det kunde användas till seminarium. Således bör det vara rätt godt i och för sig. Nu säger man, att det fordras en stor och dyrbar reparation, hvarför kostnaderna ännu icke beräknats. Frågan ställer sig således på det sätt, som vi, som äro med i jordbruk och industriella affärer, ofta se, att en fabrik kunde nog vara bättre, om den byggdes om, och en ladugård fördel-

*Anslag till
nytt lands-
statshus i
Luleå.*

(Forts.)

*Anslag till
nytt lands-
statshus i
Luleå.
(Forts.)*

agtigare, om den gjordes ny. Då står man inför det alternativet: skall man bygga om alltihop eller bygga till? Det är denna ståndpunkt, som varit bestämmande, och då statsutskottet nu fått ett förslag, som genomgått vederbörlig behandling och icke visat sig omöjligt, ehuru det icke är det bästa möjliga, har statsutskottet ansett, att man borde stanna vid att bevilja 27,000 kronor, hvartill jag yrkar bifall.

Herr Widmark: Det förefaller blifva alldeles för dyrköpt att lägga ned 27,000 kr. för att göra en lokal, som redan är för liten i flera hänseenden, något så när dräglig, och det kan omöjligt dröja länge, innan behovet gör sig så starkt gällande, att en nybyggnad måste ske, och då synes det mig vara en stor misshushållning att på detta sätt, så att säga, kasta bort 27,000 kronor. Detta är ett skäl för mig att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Men det är en stor brist, som tillbyggnadsförslaget icke tillgodoser; det finnes nemligen icke ett embetsrum för landshöfdingen, och såsom upplyst blifvit, äro de andra embetsrummen redan för små. Jag har särskildt fäst mig vid ritningarna i hvad som rörer länslandtmätkontoret, dess arkivrum och det rum, som är afsedt till landtmätarens arbetsrum. Sjelfva arkivet, eller hvalfvet för bevarande af kartor, är alldeles för litet. Så är ock förhållandet med förste landtmätarens arbets- och mottagningsrum, hvilket, om det skall uppfylla sitt ändamål, måste vara temligen stort, ty der kan man icke använda vanliga bord, utan det behöfs ganska stora, som i följd deraf taga ett större utrymme, och man behöfver der mången gång vid full dager arbeta på kartritningar. Besinnar man dessutom, att Norrbottens län utgör nära $\frac{1}{4}$ af hela riket, torde det vara klart, att, då allt skiftesväsen i det ganska betydliga kustlandet knappt är påbörjadt, till kontoret med den växande kulturen årligen skall flöda in en massa handlingar och kartor, som snart nog icke få rum inom det lilla arkivet, utan måste förvaras i det rum, som tillika skall vara embets- och mottagningsrum. Min erfarenhet från Falun är, att mottagningstiderna, den 1:ste och siste i hvarje månad, då kontoret skall hållas öppet för allmänheten, hafva ända till 20 besökande infunnit sig. För sådana besökande skola kartor å bord utläggas för att beskådas, så att de må kunna erhålla de upplysningar de önska. Härtill fordras annat än skrubbar; härför behöfvas rigtiga rum.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Kerfstedt: Då jag är en af reservanterna mot utskottets förslag, skall jag bedja att få med några ord nämna orsaken, hvarför jag såväl inom afdelningen som i utskottet icke kunde gå med på att afslå Kongl. Maj:ts förslag.

Jag deltog redan 1892 i den behandling, som då egnades ifrågasvarande ärende, och jag tillhörde äfven då dem, som ansågo, att en

nybyggnad här vore nödvändig i stället för den reparation och tillbyggnad, hvartill Riksdagen då beviljade medel. I den kongl. propositionen i ärendet fans visserligen ett relaterande om en utvidgningsplan, som ifrågasatts, men förslaget var icke åtföljdt af någon specifik kostnadsberäkning, utan det uppgafs endast en summa i klump, nemligen 17,000 kronor. Endast omnämmandet af detta projekt blef emellertid ett förträffligt fynd såväl för afdelningen som för statsutskottet att derpå grunda ett beslut, och detta blef äfven sedermera Riksdagens. I år ansåg sig statsutskottet bundet af detta beslut. Talande skäl kunde under sådant förhållande icke inverka, ehuru man insåg, att denna tillbyggnad icke blef tillfredsställande. Det enda skäl, utom det vanliga sparsamhetsskälet, som anfördes, var, att trähus passade bättre för Norrland än stenhus, och därför borde man behålla träbyggnaden. Om nu trähus äro bättre till boningshus, så hemställer jag, om ett olämpligt och otillräckligt sådant bör bibehållas såsom embetslokal, der dyrbara handlingar och kartor skola förvaras. Som staten icke assurerar sina byggnader, anser jag dessa 27,000 kronor, som ifrågasatts för utvidgningen af denna träbyggnad, vara så godt som bortkastade penningar. Dessutom är att märka, att landsstatshuset ligger på ett kort afstånd från landshöfdingeresidenset, och faran för eldsvåda synes mig alldeles afgjordt tala till förmån för öfverintendentens embetets förslag att göra en ny byggnad af sten. Jag anser det således icke rådligt att verkställa den ifrågasvarande tillbyggnaden, utan att ett nytt landsstatshus bör uppföras till ett jemförelsevis billigt pris, och som vi i den kongl. propositionen se, har priset nu gått ned till 91,500 kronor. Jag yrkar på grund häraf bifall till Kongl. Maj:ts förslag i enlighet med min reservation.

Herr Crusebjörn: Jag får säga, att statsutskottets förslag strider helt och hållet emot den åsigt, jag hyser beträffande hvad som är klokt i denna här föreliggande fråga. Jag kan väl finna, att man mången gång får vänta på verkliga förbättringar, och jag finner det helt naturligt, att personer, som under många år fått finna sig i bristfälliga lokaler och dragits med alla de olägenheter, som sådana föra med sig, hellre se, att det får vara som det^e är, än att förbättringar, hvilka kanske icke blifva annat än halfmesyrer eller kanske icke ens det, vidtagas. Det är därför jag finner helt naturligt, att denna tanke här framstälts, att en lämplig kritik på statsutskottets förslag vore att afslå hela framställningen. Man kan väl säga, att det vore en kritik af utskottets förslag att gent emot detta bifalla Kongl. Maj:ts framställning, men jag vet icke, om statsutskottet förstår att uppfatta denna kritik lika bra, som det skulle uppfatta ett rent afslag. Om jag vore landshöfding i Norrbotten, skulle jag verkligen hellre se, att frågan härom afsloges, än att utskottets förslag antoges. Kanhända, om så skedde, att man inom utskottet kunde komma ifrån den uppfattningen, att hvad man nu

*Anslag till
nytt lands-
statshus i
Luleå.
(Forts.)*

Anslag till
nytt lands-
statshus i
Luleå.
(Forts.)

stannat vid egentligen är den förre landshöfdingens förslag. Det hjälper icke, att han, för hvarje gång denna fråga förelegat i Riksdagen, uppträdt och förklarar, att det visst icke är hans förslag, utan att detta var en tanke, som först gjorde sig gällande för att kunna afhjelpa en brist, men en tanke, hvilken sedan underkändes såväl af honom sjelf som af myndigheterna. När så är förhållandet, hade man måhända kunnat vänta sig af statsutskottets skarpsinniga ledamöter från denna kammare, att de skulle kunnat hafva öfvertygat Andra Kammarens utskottsledamöter om, att det verkligen icke var Konungens befallningshafvandes i Norrbotten förslag, hvarpå de stödde sig.

Det vore verkligen önskvärdt, om frågan ännu en gång komme före. Herr Tamm har visserligen öppet erkänt, att de Första Kammarens utskottsledamöter, som understödde Andra Kammarens ledamöter uti förslaget, hafva haft den meningen, att denna uppfattning gjort sig gällande, och att utskottet egentligen stödde sig på ett förslag från den förre Konungens befallningshafvande. Emellertid, då här så många yrkanden framstälts till förmån för Kongl. Maj:ts förslag, vill jag naturligtvis också yrka bifall dertill, och hoppas, att åtminstone denna kammare denna gång gifver statsutskottet en baklexa. Det är verkligen illa att tänka sig ett företag, som staten skall utföra, att, då det bör göras så fullständigt, att det för framtiden kan vara till gagn och nytta, det kräver en kostnad af 91,500 kr., att man då vill uppmana Riksdagen att på detta provisoriska företag lägga ned 27,000 kr. förutom de icke obetydliga reparationskostnader, som antydts. Det är icke uträknadt, till hvad belopp dessa reparationskostnader uppgå. Reparationsarbetena måste företagas samtidigt med tillbyggnaden, och om dessa kostnader icke komma med i budgeten, betyder det detsamma, då de ändå skola bestridas med statsmedel.

Utskottets förslag förefaller mig verkligen högst opraktiskt. Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Hans excellens friherre von Essen: Då jag under åtskilliga föregående riksdagar tagit befattning med denna fråga, tillåter jag mig att vid detta tillfälle yttra några ord rörande densamma.

Det här af den föregående talaren frambållits, att om det förslag, hvilket statsutskottet här gjort, skulle antagas, blefve det icke tillfredsställande för det dermed afsedda behovet, och de fel, han anmärkte mot detsamma, synas mig vara framställda på ett sådant sätt, att det bör vara tydligt, att det icke vore lämpligt att bifalla det. *Ett* skäl, hvilket icke blifvit framhållet, men hvilket dock torde erkännas af de flesta inom denna kammare, vill jag dock tillägga, nemligen att om detta förslag blefve antaget, skulle, med den utveckling, som Norrbotten otvifvelaktigt går till mötes, den föreslagna nybyggnaden inom en snar framtid blifva allt mer och mer otillräcklig. Hvar och en, som varit i denna del af landet, torde inse, att Norrbotten står på en framtida utveckling som

kanske ingen annan del af landet, och äfven de, som icke sett dessa trakter, torde likväl hafva sig bekant, att så är förhållandet. För min del har jag vid flera tillfällen på platsen tagit kännedom om nu ifrågakarande förhållande och kan på grund deraf vitsorda, huru otillräcklig och till huru föga gagn den föreslagna nybyggnaden skulle blifva; nätt och jemt tillräcklig för det närvarande, skulle den uti en framtid blifva alldeles otillräcklig.

Jag erkänner den ringa utsigt, som förefinnes att få bifall på en sådan fråga som denna, då den har statsutskottets flertal emot sig, men jag vågar dock hysa förhoppning, att kammaren i detta fall icke skall dela sina förtroendemäns åsigt, utan bifalla Kongl. Maj:ts förslag, hvartill jag yrkar bifall.

Herr Nyström, Thomas: Då jag icke fått något understöd i mitt yrkande, ber jag att få taga tillbaka detsamma.

Herr Bergman: Som detta ämne synes vara temligen uttömdt, återstår icke mycket att derom säga.

Den, som har genomläst Konungens befallningshafvandes i denna fråga gjorda utredning, har derigenom fått en fullt säker inblick i densammas nuvarande läge. Om utskottets förslag här skulle blifva Riksdagens beslut, skulle dervid otaliga svårigheter möta för detsammas genomförande, af hvilka jag nu endast vill nämna *en*.

Då här är fråga om icke allenast en tillbyggnad, utan äfven om en genomgående reparation, om väggar, hvilka i sessionssalen skola slås ut, o. s. v., vill jag fråga: hvar skall Konungens befallningshafvande under tiden utöfva sin verksamhet? Det finnes icke i hela Luleå någon lämplig lokal att för ändamålet kunna få hyra, och icke kan man väl suspendera Konungens befallningshafvande under hela den tid, reparationsarbetena pågå.

Som jag finner genomförandet af utskottets förslag absolut omöjligt, yrkar jag bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 24 och 25 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 59, angående beräkningen af statsverkets ordinarie inkomster.

*Anslag till
nytt lands-
statshus i
Luleå.
(Forts.)*

Punkten 1.

Hvad utskottet hemstält bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets nedannämnda, den 24 och 25 i denna månad bordlagda utlåtanden:

n:o 60, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående utvidgning af Marma skjutfält,

n:o 61, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående rätt för Eslöfs köpings skoldistrikt att öfvertaga ett från förra militiebostället n:is 15 och 17 Eslöf i vestra Sallerups socken af Malmöhus län afsöndradt område,

n:o 62, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordafsöndring från indragna militiebostället Gettnabo n:o 1 i Kalmar län, och

n:o 63, i anledning af väckt motion om användningen af inflytande medel genom exporttull å trävaror och trämassa,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemstält.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande bankoutskottets den 24 och 25 innevarande april bordlagda memorial n:o 11, angående riksbankens skuld på så kallade lånebanksobligationer m. m.

Punkten 1.

Hvad utskottet hemstält bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 24 och 25 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 35, i anledning af väckt motion om ändring af den uti förordningen angående kommunalstyrelse i stad stadgade beräkning af kommunalbeskattning å jordbruksfastighet.

Ifrågasatt ändring rörande beräkning af kommunalbeskattning å jordbruksfastighet i stad.

Herr Annerstedt: I den motion, som här varit föremål för lagutskottets utlåtande, och med anledning af hvilken hemstälts om skrifvelse till Kongl. Maj:t, har motionären ifrågasatt ändring af beskattningen i afseende på jordbruksfastighet i stad med hänsyn till den förändring i bevillningsförordningen, hvilken antogs vid urtima riksdagen samtidigt med öfriga då fattade beslut.

Då fråga uppstod om den verkan, hvilken den af Kongl. Maj:t i afseende på jordbruksfastighet föreslagna ändring i bevillningslagen skulle utöfva på kommunalbeskattningen i fråga om sådan fastighet i stad, yttrade dåvarande departementschefen, att han icke funne någon anledning, att för ifrågavarande jemförelsevis obetydliga fastighetskategori bibehålla den undantagsställning i afseende å kommunalbeskattningen, som härrört af jordbruksfastighetens lägre bevillning, och sådant ifrågasattes icke heller uti den år 1883 framlagda propositionen. Detta departementschefens uttalande föranledde icke något annat yttrande från Riksdagens sida, än att särskilda utskottet åberopade hvad den kongl. propositionen i dessa delar innehöll, och Riksdagen fattade sedermera det beslut, hvarigenom, på sätt redan är nämndt, jordbruksfastighet i stad skulle erläggga bevillning efter samma grund som fastighet på landet, utan att någon ändring i kommunalbeskattningen af sådan jordbruksfastighet vidtogs.

Nu har motionären, under antagande att detta skulle hafva berott på något förbiseende vid 1892 års riksdag, föreslagit en ändring deri och utskottet tillstyrkt en skrifvelse till Kongl. Maj:t, hvarigenom denna kommunalbeskattning skulle nedsättas till hälften.

Då, enligt mitt förmenande, icke anförts något skäl, hvarför Riksdagen, som 1892 ordnade dessa förhållanden på det sätt, för hvilket är redogjordt, skulle ändra sitt då fattade beslut, yrkar jag värdsamt, att kammaren måtte afslå utskottets förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t i detta ämne.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande det nu föredragna utlåtandet endast yrkats, att hvad utskottet hemställt skulle afslås.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på afslag derå; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Ang. inskränkn-
ning i den le-
gala annon-
seringen.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande lagutskottets den 24 och 25 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 38, i anledning af dels väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i fråga om den legala annonseringen, dels ock väckta motioner angående ändrad lydelse af 10 § i förordningen om lagfart å fång till fast egendom.

Punkten 1.

Herr Annerstedt: I fråga om den uti denna punkt af förevarande lagutskottsbetänkande ifrågasatta skrifvelse till Kongl. Maj:t har jag anmält min reservation. Jag kan för min del icke anse det vara lämpligt för Riksdagen att ingå till Kongl. Maj:t med begäran, att han skall företaga en undersökning af icke blott civillagen, utan af alla administrativa författningar, uteslutande ur synpunkten huruvida den legala annonseringen skulle kunna inskränkas. Det är ju gifvet, att de särskilda lagbud, vid hvilka legal annonsering blifvit stadgad, har lagstiftaren, såsom t. ex. vid stiftandet af utsökningslagen, inteckningslagen m. fl., noga genomtänkt i hvilket omfång legal annonsering i hvarje särskildt fall kunde anses behöflig, och endast i de fall, der det ansetts erforderligt för nödig säkerhet och trygghet för det allmänna och den enskilde att annonsering sker mer än en gång, föreskrifvit sådant. Deremot, så snart lagstiftaren ansett annonsering en gång vara tillräcklig, har föreskrift derom gifvits. Nu säger visserligen utskottet i motiveringen till sitt förslag, att det icke, om man går igenom den förteckning, som i afseende på dessa olika föreskrifter blifvit uppgjord, kan finna någon giltig grund till denna olikhet i föreskrifter. Det är naturligtvis svårt att i detta ämne tvista med utskottet, då derfor egentligen skulle erfordras en fullständig relation för kammaren af de särskilda lagbud, såväl af dem, i hvilka annonsering tre gånger är föreskrifven, som ock af dem, der annonsering endast en gång är stadgad, och derefter en jämförelse mellan de särskilda lagbudens vikt och betydelse för samhället och den enskilde. Så mycket anser jag mig dock kunna säga, att om icke uppfattningen har ändrat sig mot sådan den var, då den lag, som är i fråga, blef antagen, skall man lätt finna, att det i allmänhet vid sådana fall, der förlust af rättighet lätt kan ifrågakomma för den enskilde, derest han icke iakttagert viss tid för anförande af besvär eller för talans fullföljd eller för någon anmälan, har man i allmänhet stadgat annonsering tre gånger, under det att i andra fall, der omedelbar förlust af rättighet och möjlighet att bevara sin rätt icke förekommer, man ansett föreskrift om annonsering en gång tillräcklig.

Nu är tydligt, att uppfattningen hos olika personer kan vara olika med afseende derpå, huru man lyckats genomföra denna åtskilnad för de särskilda fallen; men man synes kunna ega rätt att antaga, att förhållandet blifvit någorlunda tillfredsställande ordnadt

vid behandlingen af den lag, som är i fråga. Om vi besinna, att dessa lagar — om jag fäster mig vid civillagen — blifvit först utarbetade af en komité, som säkerligen förstätt att iakttaga skilnad i detta afseende, derefter granskade af Kongl. Maj:t samt af högsta domstolen och slutligen af Riksdagens lagutskott och kamrar, så bör väl kunna antagas, att denna sak blifvit någorlunda väl ordnad.

Om nu så skulle vara, att åsigtorna för närvarande så förändrat sig, att man i den ena eller den andra punkten finner en modifikation vara af nöden, borde väl i sådana fall motion framställas om ändring i just dessa lagbud. Det veta vi nog, att hos svenska Riksdagen är det icke svårt att få motioner väckta om ändring i fråga om särskilda lagparagrafer, hvadan en allmän revision för att erhålla en sådan jemkning i de särskilda fall, der den kan vara behöflig, alldeles icke erfordras.

Jag slutar med den anmärkning, att kostnaden för den legala annonseringen är uti vårt land icke så betydlig, att denna i och för sig kan utgöra någon tillräcklig anledning att företaga en allmän revision i syfte af densammas nedbringande. I afseende på de i civillagen föreskrifna kungörelser gäller frågan i allmänhet blott en eller annan krona, beroende på annonsens längd.

Af alla dessa skäl yrkar jag, att kammaren ville afslå utskottets hemställan i första punkten af detta utlåtande.

Herr Poignant: Kammaren behagade finna, att utskottet i nu föreliggande betänkande ingalunda har ifrågasatt någon allmän revision af en mängd författningar eller de författningar, i hvilka förekomma bestämmelser om legal annonsering, och jag tror mig kunna visa, att en sådan revision omöjlig kan blifva en följd af denna utredning eller bör ske i sammanhang med den utredning, som utskottet begärt. Utskottet har begärt utredning endast, om och i hvilka fall inskränkning i den genom lag och författningar stadgade legala annonseringen må ega rum, och dermed syftat på annonseringen i den s. k. allmänna tidningen, här lika med Posttidningen, den kanske minst allmänna af alla tidningar, efter som den blott läses af ett antal embetsmän.

Utskottet har grundat sin framställning icke ensamt och icke ens hufvudsakligen på det antagandet, att det skulle vara tre gånger så dyrt att annonsera tre gånger som att annonsera en gång. Utskottet har alldeles tydligen i motiveringen grundat sin hemställan hufvudsakligast derpå, att det nu stadgade annonseringssättet ej medför den dermed åsyftade verkan — att sprida kännedom om ett visst faktum eller en viss händelse till alla dem, som deraf kunna hafva intresse.

Det kan icke vara annat än olämpligt att låta ett sådant tillkännagifvande, som rör allmänheten, ske uteslutande eller företrädesvis i en tidning för embetsmän. Förhållandet med den legala annonseringen i ordets mest vidsträckta bemärkelse framgår af en ut-

Ang. inskränkning i den legala annonseringen.
(Forts.)

Ang. inskrän-
ning i den le-
gala annon-
seringen.
(Forts.)

låtandet bifogad tablä eller förteckning å lagrum, som innehålla bestämmelse om legal annonsering tillika med uppgift å de af lagen stadgade sätt för denna annonserings verkställande. Denna förteckning upptager icke blott de lagrum, i hvilka bestämmes om annonsering i Posttidningen, utan också för sammanhangets skull de lagrum, der det föreskrifves om annonsers eller kungörelselers uppläsning i kyrkan, om det särskilda annonseringssättet genom anslag å rättens dörr samt om åtskilliga speciella kungörelsesätt, såsom t. ex. införande i länskungörelserna.

Om man räknar tillsammans siffrorna i de särskilda kolumnerna i denna tabell, finner man, att kungörelse i allmänna tidningar, d. v. s. Posttidningen, är påbjuden tre gånger i 27 lagrum, kungörelse i Posttidningen en gång i 20 lagrum, kungörelse i ortens tidning i 22 lagrum, kungörelse i kyrkan en gång i 31 lagrum, kungörelse i kyrkan flera gånger i 6 lagrum, anslag å rättens dörr i 10 lagrum och andra speciella kungörelsesätt i 27 lagrum, deribland 16 lagrum stadga införande i länskungörelserna.

Det synes mig vara temligen klart, att om utredningen inskränkes till hvad utskottet har begärt, blir det blott fråga om att utröna och jemföra dessa 27, enligt hvilka annonsering skall ske tre gånger, med de 20, enligt hvilka den skall ske en gång, och söka utgrunda anledningen till dessa olika bestämmelser. Att det uti en tidning, som är ett olämpligt organ för kungörelser, det icke är tre gånger bättre att annonsera tre gånger än en gång, synes mig tydligt, utan det blir lika oegentligt i ena som andra fallet. Utredningen skulle möjligen kunna inskränkas till att helt enkelt föreslå, att i Posttidningen behöfver icke annonseras mer än en gång. Skulle detta resonnement vara origtigt, finge man kanske lof att komma fram med ett motsatt förslag om annonsering tre gånger i alla dessa mål, men det tror jag icke på. Det är emellertid tydligt, att det icke kan komma i fråga att revidera sjelfva författningarna, utan blott annonseringssättet, hvilket förutsätter kännedom om författningarnas innehåll och vigten af annonseringen i hvarje särskildt fall.

En sådan lagkännedom får väl förutsättas hos dem, som hafva att verkställa en utredning af denna art.

Skulle man nu vänta på enskilda motioner i alla dessa fall, en motion för hvarje författning och hvarje lagbestämmelse, då blefve det 27 motioner allra minst, som måste afbidas, innan det kunde blifva någon ändring i fråga om annonseringar i Posttidningen, och om man då tager med äfven de andra kungörelsesätten, skulle man hafva att vänta på 104 motioner för att få reda i allt detta; ty det finnes 104 särskilda lagrum, der detta förekommer. Och till och med om revisionen skulle sträcka sig så långt som till alla dessa 104 lagrum, vore detta revisionsarbete i allt fall icke synnerligen svårt. En mycket hög auktoritet kan åberopas till stöd för det *sätt*, som utskottet tillstyrkt för att få en utredning till stånd angående

inskränkning i den legala annonseringen i Posttidningen — en utredning, som utskottet ansett böra ske i ett sammanhang rörande alla de lagrum, i hvilka en sådan annonsering är påbjuden. Kongl. Maj:t har nemligen den 29 juni 1894 utfärdat ett cirkulär till samtliga länsstyrelserna i riket, med befallning att inkomma med utlåtande, huru och i hvad mån uppläsande af *länskungörelser* i kyrkan skulle kunna inskränkas. De flesta länsstyrelserna hafva redan afgifvit sitt utlåtande, och jag föreställer mig, att den saken kan redas upp till och med utan en komité. Den leder då, tror jag, till ändring i bestämmelserna i *åtskilliga* författningar.

Jag tror, att om Riksdagen beslutar att begära den af utskottet nu föreslagna utredning, kommer den att peka åt samma håll som den af Kongl. Maj:t begärda utredningen i fråga om länskungörelserna och deras uppläsande i kyrkan, och man skulle genom dessa båda utredningar tillsammans få någon reda i det nu fullständigt orediga legala annonseringssättet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Pettersson, Carl: Till stor del förekommen af den näst föregående talaren, som utförligt framställt mycket af hvad jag skulle velat säga, och då det för öfrigt är långt lidet på qvällen, loftar jag att ej uppehålla kammaren särdeles länge. Jag vill blott göra ett litet tillägg och framdraga ett exempel från den krets, jag egentligen tillhör. Då det nemligen är fråga om att tillsätta folkskoleläraretjänster inom församlingar, så är påbjudet, att annonsering skall ske tre gånger i Posttidningen. Detta är dock en tidning, som ingen af skolläraryn läser, och sålunda kunna de ej på den vägen erhålla kännedom om de lediga platserna. Naturligtvis måste en ledig tjänst annonseras en gång i den officiella tidningen, enär en viss fatalietid skall stipuleras, men att annonsera om denna sak tre gånger, det är väl dock för mycket. Och när nu Posttidningen ej läses af skolläraryn, måste man ställa om, att de lediga platserna kungöras i för dessa speciellt lämpade tidningar och särskildt i ortstidningar. Detta medför emellertid extra kostnader för församlingarna, och hvad särskildt beträffar annonseringen i Posttidningen, kunde detta vara alldeles nog med *en* gång. På grund häraf får jag instämma med den näst föregående talaren i hans yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr Rudebeck: Då jag på grund af min erfarenhet som domare anser mig böra yttra mig i frågan, vill jag framhålla, att inom den domsaga, jag har att förvalta, ganska stora jordstyckningar ega rum och der således finnas mycket små egolotter, som ofta vexla egare. Deraf följa ofta förekommande lagfartsansökningar, som förklaras hvilande, och angående hvilka kungörelser skola utfärdas, och har jag då funnit, hurusom den nu påbjudna annonseringen verkligen är ett onus och medför en utgift, som ej står i rimligt förhållande till det

Ang. inskränkning i den legala annonseringen.
(Forts.)

Ang. inskränkn-
ning i den le-
gala annon-
seringen.

(Forts.)

gagn, som deraf antages följa. Om man betänker, att i denna domsaga på närmare 40,000 invånare finnes, med undantag af domaren, ingen, som håller Posttidningen, ehuru många måste anlita den, så framgår, huru ringa tidningen är spridd, och det är knappt, att de rätt-sökande förskaffa sig eller förvara de nummer af tidningen, som angå det ärende, om hvilket för deras räkning annonserats. Jag har vidtagit den åtgärden att låta ett exemplar af Posttidningen finnas inbundet i rättens arkiv och tillkännagifvit, att det der finnes tillgängligt för dem, som af detsamma önska taga del, särskildt rörande kungörelser i lagfartsärenden. Men det har icke inträffat, att någon enda anmält sig för att erhålla en dylik upplysning. I allmänhetens föreställning är denna kungörelse i Posttidningen sålunda endast en skyldighet, som skall fullgöras enligt lagens föreskrift, men ingen tager någon kännedom om dessa kungörelser.

Det är verkligen ej heller, såsom den förste ärade talaren sade, fråga om blott en eller annan krona, utan det händer mången gång, att dessa kungörelser kosta mer än hvad hela saken är värd. Såsom ett exempel vill jag nämna kungörelser om ståndskogsliqvid, der det inträffat, att liqviden gält några få kronor, men kostnaden för kungörelserna derom uppgått till tre gånger detta belopp. Vederbörande parter kunna verkligen med fullt fog framställa den frågan, hvad det skall tjena till att nödgas vidtaga en sådan annonseringsåtgärd, då ingen menniska tager del deraf. Saken är icke, såsom den förste talaren håller före, alldeles betydelslös, utan har tvärtom en rätt stor betydelse, och det ligger, enligt mitt förmenande, mycken vikt uppå att ändring sker i dessa förhållanden, hvilka ej äro rigtiga.

I likhet med de båda siste talarne kan jag ej heller finna, att här är fråga om någon revision af lagar och författningar, utan endast fråga om en utredning, huruvida ej någon ändring skulle kunna vidtagas i gällande bestämmelser rörande den legala annonseringen, och denna utredning bör vara så mycket lättare att verkställa, som dervid finnes att tillgå den förteckning å lagrummen i fråga, hvilken är betänkandet bifogad.

Om så vore, att Posttidningen verkligen hade någon allmän spridning, kunde det ju finnas fog för denna annonsering, men det har den ej, och dertill kommer, att syftet dermed, nemligen att det kungjorda skall komma till en större allmänhets kännedom, ej vinnes.

Naturligtvis gifves det fall, då en kungörelse har åsyftad följd och bringar det kungjorda ärendet till kännedom för dem, det vederbör, och äfven medgifves, att vissa ärenden hafva den betydelse, att bestämmelserna om deras kungörande böra stå kvar; men så är ej förhållandet i alla de fall, der lagen nu föreskrifver kungörelse, likasom en kungörelses införande mer än en gång oftast är obehöfligt.

Med ett ord — det berättigade i utskottets förslag synes mig ligga i öppen dag, och den gagneliga verkan af en utredning torde

näppeligen af någon kunna motsägas. Icke heller behöfver genom vidtagandet af en ändring i åsyftade hänseendet uppstå någon risk för de rättssökande, och därför tillåter jag mig yrka bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Ang. inskränkning i den legala annonseringen.

(Forts.)

Herr Fröberg: Såsom af betänkandet framgår, har jag ej kunnat instämma i det förslag, utskottet här framställt, och detta af det skäl, att jag för min del anser, att man framför allt bör i lagen se till, att rättssäkerheten bevaras. Det är därför i vissa fall, annonsering tre gånger bör ega rum. Om herrarne behaga taga närmare kännedom om de lagar och författningar, der denna annonsering tre gånger är föreskrifven, är det just för sådana fall, der det är fråga om att personer kunna beröfvas en rättighet, om de ej göra den gällande inom den tid, som i annonsen förekommer. Vid granskning af motionens innehåll skola vi genast finna, att motionären ej utgått från denna grundsats, utan från en helt annan, nemligen att få en så ringa annonseringskostnad som möjligt. Det är från den synpunkten det påkallas revision af gällande författningar i ämnet. Jag bekänner, att jag äfven önskar att vara sparsam, men aldrig kan jag derutinnan gå så långt, att jag för dess skull uppoffrar rättssäkerheten. För bevarande deraf är jag öfvertygad om att herrarne ej kunna vara med om det, som nu hufvudsakligen afses, eller att borttaga denna annonsering tre gånger. — Jag ber att bland många andra mål få nämna t. ex. konkursmålen. En gäldenär uppgifver ej i sin stat en viss fordringsegare. Denne blir aldrig genom kallelse från domaren underrättad om att konkurs inträffat; han bor utom den ort, der den offentliga stämningen anslås. Huru skall han få reda på detta? I allmänhet endast genom den annonsering, som förekommer i Posttidningen. Den, som är satt i den ställning, att han måste taga reda på sådana förhållanden, skaffar sig Posttidningen, och har han den ej, söker han den, der den fins, för att göra sig underrättad om förhållandet. Det fins många — åtminstone under den tid, jag varit domare, och jag är öfvertygad om, att många andra domare skola kunna vitsorda detsamma, att det fins många fordringsegare, som vid konkurs bevaka fordringar, som aldrig stått i gäldenärens stat. Då det är så, får jag säga, att det är önskligt, att underrättelse om den offentliga stämningen blifver kungjord så mycket som möjligt, så att en hvar derom får kännedom för att blifva i tillfälle att bevaka sin rätt. Nu säger man, att Posttidningen icke är så allmänt spridd. Men den fins i orterna, och det är hufvudsaken. Den fins der, och de, som äro intresserade, taga reda på förhållandena i denna tidning, och det är just det, som är ett osvikligt medel att i det fallet kunna bereda en hvar tillfälle att iakttaga sin rätt. Är detta sant, anser jag mig redan hafva ådagalagt det skäl, som talar för bibehållande af den nuvarande annonseringen. Visserligen fins det föreskrifvet, att i vissa fall det blott behöfver annonseras en gång, t. ex. om en per-

Ang. inskränkning i den legala annonseringen.

(Forts.)

sons försättande i omyndighetstillstånd. Men i dessa fall, som äro af mindre vikt, är dock icke fara för handen, att genom bristande kännedom derom någon förlorar sin rätt. Den omständigheten, att en person förklaras omyndig, medför icke för honom befrielse från fullgörandet af någon derförut af honom ingången förbindelse; och dessutom torde en sådan persons affärsförhållanden i allmänhet ej sträcka sig långt utom den ort han tillhör. En talare har framhållit annonseringen om folkskoleläraretenjerster. Jag vet nu ej, hurudan hans erfarenhet är, men jag hör också till ett skolråd, och jag har funnit det, att annonsering i ortstidningarna icke varit tillräcklig, långt ifrån! Men genom annonseringen i Posttidningen hafva personer från långt aflägsna orter satts i tillfälle att söka dylika tjänster ända uppe i Hernösand. Det är mycket lätt, att en annons kan undgå vederbörandes uppmärksamhet, men den efterföljande kan deremot lättare uppmärksammas. Ju flera gånger en sak offentliggjorts, desto säkrare är det, att den kommer till allmänhetens kännedom. Det har talats om att det skulle vara ett så oredigt annonseringssätt. Jag finner det ej. Tvärtom, det är mycket bra. Det grundar sig på en sann, riktig och klar rättsuppfattning och det är fullt logiskt, stödt på förhållandenas olika beskaffenhet. Och mig synes origtigt att förändra detsamma allenast af kostnadshänsyn och för åstadkommande af enhet i afseende å annonseringsstadgandena. Hvad beträffar talet om inskränkande af kungörelsens uppläsande i kyrkan, så hvad hör det hit? Det är ju nu icke fråga om kungörelsens uppläsande i kyrkan, utan om kungörelsens bringande till allmänhetens kännedom genom intagande i en allmänt spridd tidning, och detta tal har således ej med denna sak det ringaste att skaffa. Så har det också sagts, att med den föreslagna skrivelsen ej afses åstadkommande af någon förändring i alla de förhållanden, der efter nu gällande lag skall annonseras. Men det är ju det, som åsyftas, och huru ett sådant påstående kan framletas ur utskottets motivering och kläm, kan jag icke inse. Det är för mig omöjligt att fatta det, och jag ber den, som påstår det, äfven framvisa något skäl för ett dylikt påstående. Jag bestrider det, och i fall det vidhålles, skall jag söka åstadkomma motbevisning.

Jemte det jag förklarar, att jag till alla delar instämmer i det yttrande, som lagutskottets ordförande nyss hade, ber jag att få yrka afslag å utskottets förslag.

Herr Hasselrot: Det är nog så, som utskottets ordförande nämnde, att det i regeln åtminstone fins en viss skilnad i beskaffenheten af de annonser, som införas en eller tre gånger. Det är, såsom han nämnde, i allmänhet, då fråga är om vinnande eller förlorande af en rättighet, som annonsen är bestämd att införas tre gånger. Detta är en gammal sed i vår lagstiftning, och den hade säkert sitt berättigande under den första tiden, då publiciteten icke var så stor som nu och Posttidningen var den mest spridda och kända

tidningen. Under sådana förhållanden var det enligt min åsigt berättigadt, att i dylika fall, som voro af större betydelse, införa annonsen tre gånger i Posttidningen, på det att allmänheten säkrare skulle fästa sig vid densamma. Förhållandet är nu ett annat, ehuru lagstiftningen i allmänhet har bibehållit samma princip och äfven i nya lagar infört bestämmelse om kungörelse tre gånger. Om det nu är så, att Posttidningen läses ytterst litet af allmänheten, betyder det således icke något, om annonsen kommer in en eller tre gånger. Hvarför tillkännagifvandet blir bekant — herr Fröberg nämnde personer, som, ehuru fordringarna icke varit uppgifna, likväl bevakat dessa i konkursen, likasom personer, hvilka sökt folkskolelärare-tjenst, ehuru bosatta långt bort — beror icke derpå, att kungörelsen varit införd i Posttidningen en eller tre gånger, utan på det kända förhållandet, att alla de stora tidningarna taga ur Posttidningen dessa viktiga kungörelser och införa dem i sina upplagor. På det sättet får allmänheten kännedom om förhållandena och kommer i tillfälle både att bevaka fordringar och söka tjänster. Således är det icke de upprepade kungörelserna i Posttidningen, som i någon mån bidraga till kännedom om deras innehåll. Under sådana förhållanden och då, såsom herr Rudebeck påpekade, utgifterna i många fall alls icke äro obetydliga, tror jag, att all skälig anledning finnes att biträda utskottets förslag och ber att få yrka bifall dertill.

Ang. inskränkning i den legala annonseringen.
(Forts.)

Herr Törneblad: Jag tillåter mig att se denna fråga äfven något från allmänhetens synpunkt och icke blott från lagens väktares synpunkt, och jag tror, att allmänheten har mycket intresse af, att den legala annonseringen uppehålls på ett behörigt sätt, så att man får kännedom om hvad man bör få kännedom om. Ser man på motionen, har den rigtat sig mot Posttidningen såsom för litet spridd. Rätta sättet att få den mera spridd vore att få priset något nedsatt, och det vore kanske önskligt, men det är icke föremål för vår behandling i dag. Men är det så, att tidningen är för litet spridd, föreställer jag mig, att det vore så mycket mera skäl att annonsera tre gånger, och jag hemställer till dem, som behöfva söka efter tillkännagifvanden, om det icke är lättare att hitta dem, när de äro införda tre gånger. Hvad särskildt bevakande af affärsförhållanden beträffar, kan jag från det område, der jag har min verksamhet, intyga, att det möter stora svårigheter att följa med annonserna, och det är understundom ganska viktiga saker, som man skall taga reda på. Man måste gå till Posttidningen. Finnes icke denna tidning, såsom motionären tyckes önska, då skulle de andra tidningarna icke heller kunna taga in meddelanden efter den. Jag tror således, att hvad vi här hafva att göra, är att så mycket som möjligt, så länge Posttidningen är legal tidning, se till, att den får spridning och att den kan verka äfven så, att de andra tidningarna taga notiser från den. Hvad beträffar påståendet, att de lokala kungörelserna och andra tidningar skulle kunna i viss mån suppleras den

Ang. inskränkning i den legala annonseringen. legala, är det visst sant, men lyckligtvis är vårt land nu genom samfärdsmedel så förenadt i afseende på skilda lokalteter, att de lokala tidningarna visst icke räcka till för den legala annonseringen. Jag yrkar bifall till reservationen.

(Forts.)

Herr Cavalli: Jag ber om ursäkt, att jag upptager kammarens tid, men som vanligt skall jag fatta mig mycket kort. Jag torde ha samma fog som den siste talaren att föra allmänhetens talan, hvilken han satte i motsats mot hvad han kallade »lagens väktares» talan. Och denna allmänhetens talan är så tydlig och klar, att om man gör sig mödan att taga några nummer af Posttidningen, skall den genast träda i dagen. I anledning af det nu föredragna betänkandet har jag tagit några nummer af tidningen i vårt läsrum, och här äro de. Här finnas kungörelser om exekutiv försäljning af fastigheter. Mine herrar, det gäller att betala med tillgångarna hos personer, som äro ruinerade eller stå på branten af sin ruin. Huru mycket kosta dessa annonser? Den ärade ordföranden i lagutskottet sade, att här var fråga om en eller annan kronas utgift. Jag vet ej, om han sade det i detta sammanhang, men han sade, att den officiella annonskostnaden icke var så stor. Nå väl, dessa annonser, som jag här talar om — jag har visserligen icke den beryktade mätstickan till hands — kosta den ena 11 kr. 87 öre, en annan 15 kr. och en tredje 25 kr. 37 öre; och de skola införas tre gånger! Detta är en beskattningsform så hård, att endast den yttersta nödvändighet måste påkalla dess användande. Nu har en talare sagt, att det hjälper ej med mindre än tre gånger. Jag betviflar det. Jag har hört ett uttalande af en gammal erfaren ombudsman i en stor bank, som sagt, att för en ordentlig man, som i Posttidningen sett efter utmättningsannonser rörande fastigheter och derom gjort anteckning i sitt memorial, en gång vore tillräckligt, och att de senare annonserna gjorde honom onödigt besvär. För den, som ej är noggrann, hjälper icke, såsom herr Fröberg tror, tre gånger. Det behöfs för en sådan mer än tre gånger.

Det fins i lagar och författningar 104 bestämmelser om legal annonsering. Herr Hasselrot har på ett fullständigt sätt visat, att, huru behöfligt det än kunde vara under föregående tider, det nu ingalunda är af nöden. Endast den omständigheten borde mana att tänka på, om man ej kunde ordna denna annonsering billigare och lämpligare. Man det fins en liten rubrik bland dessa annonser, som jag skall egna några ögonblick, och den heter »lediga tjänster». Det är, såsom en talare redan nämnt, stadgadt, att folkskolelärartjänster skola kungöras tre gånger. Jag vet nu icke, huru många folkskolelärare hålla Posttidningen; antalet är nog lätt räknadt, och om jag säger lika med 0, torde jag ej vara långt från sanningen. Till och med om vissa barnmorsketjänster skall annonseras i den officiella tidningen. Jag undrar just huru många aspiranter till sådana platser läsa Posttidningen. I allmänhet skola lediga tjänster kungöras tre gånger,

men beträffande riksbanken och tullverket är det föreskrifvet blott en gång. Hvarför denna skilnad? Inom det stora verket jernvägsstyrelsen med dess tusentals underordnade kungöres aldrig någon tjänst i Posttidningen. Samma är förhållandet med postverket med undantag för de postmästaretjänster, som af Kongl. Maj:t tillsättas. Dessa verk reda sig således utan meddelanden i Posttidningen. Jag tror, att en så anspråkslös framställning som lagutskottets bör tillvinna sig kammarens erkännande. Jag yrkar bifall till dess hemställan.

Ang. inskränkning i den legala annonseringen.
(Forts.)

Herr Annerstedt: Då den föregående talaren framdragit vissa exempel och kommit till rätt betydliga kostnadssummor, borde han tillika hafva uppgifvit, hvarom rättstvisten i detta fall rörde sig. Jag förmodar, att värdet på den egendom, som skulle säljas på exekutiv auktion, var betydligt, och huru angeläget är det icke för dem, som hafva fordringar i en sådan egendom, att bevaka sin rätt? Den långa annonsen, som kostade 25 kronor, måste, om man efter annonspriset uträknar dess ungefärliga längd, hafva varit beskrifning på ett stort gods eller också affattad med en vidlyftighet, som väl icke vanligen brukar ega rum med dessa annonser. Huru som helst dermed än är i detta fall, kan svårligen ifrågasättas att ändra utsokningslagens stadgande, ty vid utmätningssauktioner, om någonsin, är det nödvändigt, att kungörelsen sker så, att, så vidt ske kan, in-teckningshafvarne utan allt för stor svårighet kunna få kännedom om förrättningen, för att dervid tillstädeskomma och bevaka sin rätt, då de kunna äfventyra att eljest helt och hållet förlora den. Tre gångers annonsering i den legala tidningen torde icke vara för mycket, ty, såsom en föregående talare redan anmärkt, för de personer, som hafva att bevaka in-teckningar och dylikt på andra orter, är det den legala tidningen, som för dem utgör det medel, hvarigenom de kontrollera, att intet på annan ort passerar, som nödvändig-gör deras ingripande. Och detta kan icke ersättas genom den annonsering, som förekommer i andra tidningar, ty jag vågar påstå, att hvar och en, som har kännedom om, huru en ombudsman går till väga för att kontrollera, att han icke försummar hvad honom åligger, vet, att han noga följer med annonserna i Posttidningen, och för möjligheten att vara säker på, att ej något förbiseende eger rum, är det af vigt, att annonsen står i denna tidning mer än en gång.

Efter detta anförande hördes rop på proposition.

Herr Cavalli: Den siste värde talarens anförande visar, huru olämpligt det nuvarande sättet för kungörande af exekutiva auktioner är. Kostnaden för kungörande af en exekutiv auktion å en obetydlig egendom kan kosta lika mycket som å en större, och annonserna skola i hvarje fall gäldas af ruinerade personers tillgångar.

Ang. inskrän-
ning i den le-
gala annon-
seringen.
(Forts.)

Herr Rudebeck: Med anledning af herrar Törnebladhs och Annerstedts yttranden, som gifvit en fullkomligt origtig framställning af meningen med utskottets hemställan, vill jag nämna, att såvidt jag kan förstå, är icke utskottets mening, att den legala annonseringen skulle upphöra, utan endast att den skulle inskränkas och förekomma i en form, som vore för behofvet till fyllest. Då jag förut yttrade mig, tillät jag mig säga, att den i särskilda fall vore af stor betydelse, men att en mängd fall funnes, der den icke vore af någon betydelse.

.Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som derunder framstälts, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt, och vidare på afslag derå, samt förklarade sig anse den förra propositionen, som förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Annerstedt* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i punkten 1 af sitt utlåtande n:o 38, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—51;

Nej—14.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 24 och 25 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 39, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 16 mom. 2 och 4 i förordningen den 16 februari 1864 om nya strafflagens införande m. m., biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 24 och 25 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 40, i anledning af väckt motion om fördelning på vissa år af utgifter, som boställshafvare fått vidkännas för indelning af boställsskog m. m.

Ifrågasatt fördelning på vissa år af boställshafvares utgifter för indelning af boställsskog m. m.

Herr Pettersson, Carl: Då det torde förefalla en och annan besynnerligt, att jag, som dock har äran att vara ledamot af lagutskottet, icke har reserverat mig mot utskottets afstyrkande af min föreliggande motion, anhåller jag att i största korthet få angifva skälen till denna min afsigtliga underlåtenhet. De äro två: det första, att utskottet med afseende på min anmärkning, att en boställsinnehafvare kan komma att lida för alla sina både före- och efterträdare, uttryckligen förklarar denna omständighet innebära ett missförhållande, som, så vidt ske kan, bör afhjelpas genom ändrade lagbestämmelser». För det andra har utskottet ansett, att hvad jag påyrkat skulle kunna vinnas på ett annat sätt, än jag föreslagit, samt sagt, att det »har sin plats uti någon af de förordningar, som reglera förhållandet emellan af- och tillträdande boställshafvare». Den saken känna lagutskottets herrar jurister bättre än jag, så att jag icke kan vara nog förmäten att uppträda mot dem. Då utskottet emellertid medgifvit, att ett verkligt missförhållande i detta fall eger rum, hoppas jag, att i framtiden rättelse deri skall vinnas.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, biföll kammaren utskottets i föreliggande utlåtande gjorda hemställan.

Justerades åtta protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 11,15 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Tisdagen den 30 april.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Justerades protokollet för den 23 i denna månad.

Anmälades och bordlades:

sammansatta stats- och bankoutsjottets utlåtande n:o 5, i anledning af väckta motioner om ändring i Riksdagens beslut angående uppförande å Helgeandsholmen af nya byggnader för Riksdagen jemte riksgäldskontoret och justitieombudsmansexpeditionen samt för riksbanken;

bankoutsjottets memorial n:o 13, med förslag till omröstningsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om utsträckning af tiden för återbetalning af afbetalningslån;

lagutsjottets utlåtanden:

n:o 42, i anledning af väckta motioner i fråga om vården af enskildes skogar; och

n:o 43, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af §§ 9, 11 och 14 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 7, i anledning af väckt förslag om sådant tillägg till kongl. förordningen den 11 oktober 1889, att deruti blefve stadgad kontroll äfven å tillverkning af och handel med margarinost;

n:o 8, angående motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om åtgärders vidtagande för åstadkommande af en fort-skyndad och ändamålsenlig folkskolestatistik; samt

n:o 9, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om omarbetning af kongl. kungörelsen angående förändrade instruktioner för direktioner, läkare och sysslomän vid länens lasarett och kurhus af den 21 oktober 1864.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande, den 27 innevarande månad bordlagda ärenden, nemligen: konstitutionsutskottets utlåtanden n:is 16—18, statsutskottets utlåtanden n:is 64—72 samt bevillningsutskottets betänkanden n:is 15—19.

Föredrogs och lades till handlingarna bevillningsutskottets den 27 i denna månad bordlagda memorial n:o 20, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i afseende å mom. a) i första punkten af utskottets betänkande n:o 12, i anledning af väckta motioner rörande ändringar i tullstadgan.

Vid föredragning af bankoutskottets den 27 innevarande april bordlagda memorial n:o 12, angående instruktion för nästa riksdags bankoutskott, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid föredragning af sammansatta banko- och lagutskottets den 27 i denna månad bordlagda memorial n:o 3, angående ersättning å utskottets sekreterare, godkändes utskottets hemställan.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets den 27 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 41 och Första Kammarrens tillfälliga utskotts samma dag bordlagda utlåtande n:o 6.

Herr vice talmannen erhöi på begäran ordet och yttrade: Jag hemställer, att kammaren behagade besluta, att af de i dag för andra gången bordlagda ärenden skola å föredragningslistan till morgondagens plenum uppföras först bevillningsutskottets utlåtande n:o 15, om upphäfvande af den s. k. mellanrikslagen, så bevillningsutskottets utlåtande n:o 16, angående verkställd granskning af tulltaxan, derefter bevillningsutskottets utlåtande n:o 17, om lastpenningarnes afskaffande, så samma utskotts utlåtande n:o 18, angående stämpelafgiften, och n:o 19, angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter, vidare statsutskottets utlåtanden n:is 64—72, deruppå konstitutionsutskottets utlåtanden n:is 16, 17 och 18, vidare lagutskottets utlåtande n:o 41, samt sist Första Kammarrens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6.

Denna hemställan bifölls.

Första Kammarrens Prot. 1895. N:o 27.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som under dagen bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 3,15 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
